

Vzor hrad

1. VÝLET

Zapnuli jsme si bezpečnostní pásy a vyjeli jsme. Pozorně jsem sledoval cedule s nápisy. Názvy obcí byly pro mě cizí. Cestu lemovaly buky a javory, ale brzy jsme se ocitli v lesích. Za námi jely další dva automobily. Jeden z nich nás předjel a za jeho zadním okýnkem jsme zahlédli tři nádherné hříby. „Taky někde zastavíme na houby,“ řekl tatínek. „Tyhle lesy prý jsou na hříbky bohaté.“

- a) Které jedlé houby znáte? Na které houby musíme zvlášť dávat pozor?
 b) Popište, co vidíte vpravo a co vidíte vlevo, když vyjdete ven z vašeho domu.
 c) Určete **rod** a **životnost** tučně vtištěných podstatných jmen.
 d) Napište na tabuli tvary tučně vtištěných podstatných jmen v 1. p. č. j.
 Tučně vtištěná podstatná jména jsou rodu **mužského neživotného**, jsou to názvy věcí.
 Podstatná jména rodu **mužského životného** jsou obvykle názvy osob nebo zvířat.

2. Skloňte podstatná jména **nápis**, **pás**, **vtip** podle vzoru **hrad**.
 Doplňte náležité koncovky.

číslo jednotné:	hrad	nápis	pás	vtip
1. p. kdo? co?	hrad	nápis	pás	vtip
2. p. (bez) koho? čeho?	hrad <u>u</u> (lesa)	nápis_	pás_	vtip_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	hrad <u>u</u>	nápis_	pás_	vtip_
4. p. (pro) koho? co?	hrad	nápis	pás	vtip
5. p. oslovujeme, voláme	hrad <u>e!</u> (hříbk <u>u!</u>)	nápis_!	pás_!	vtip_!
6. p. (o) kom? (o) čem?	(o) hrad <u>u</u> (o lese, o hrad <u>ě</u>)	(o) nápis <u>u</u> (o nápis <u>e</u>)	(o) pás <u>u</u> (o pás <u>e</u>)	(o) vtip_
7. p. (s) kým? čím?	hrad <u>em</u>	nápis_	pás_	vtip_
číslo množné:				
1. p. kdo? co?	hrad <u>y</u>	nápis_	pás_	vtip_
2. p. (bez) koho? čeho?	hrad <u>ů</u>	nápis_	pás_	vtip_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	hrad <u>ům</u>	nápis_	pás_	vtip_
4. p. (pro) koho? co?	hrad <u>y</u>	nápis_	pás_	vtip_
5. p. oslovujeme, voláme	hrad <u>y!</u>	nápis_!	pás_!	vtip_!
6. p. (o) kom? (o) čem?	(o) hrad <u>ech</u> (o hříbk <u>ách</u> , o les <u>ích</u>)	(o) nápis_	(o) pás_	(o) vtip_
7. p. (s) kým? čím?	hrad <u>y</u>	nápis_	pás_	vtip_

Zásobník informací:

Podle vzoru **hrad** se skloňují podstatná jména rodu **mužského neživotného** zakončená v 1. p. č. j. **tvrdou** nebo **obojetnou souhláskou**, ve 2. p. č. j. koncovkou **-u** nebo **-a** (*bez hradu, bez lesa*).
 Vzor hrad je **vzor tvrdý**, v koncovkách píšeme **tvrdé y** (*hrady, lesy*).
Měkké í se píše v koncovce **-ích** v 6. p. č. mn. některých podstatných jmen (*o lesích, na březích*).

Jak zjistíme vzor?

Krok 1: Určíme rod (u rodu mužského i životnost).

Krok 2: Řekneme si zakončení 1. (2.) pádu čísla jednotného.

3. Říkejte věty v **množném čísle**. Určete, podle kterých **vzorů** se skloňují tučně vtištěná podstatná jména.

Zahrada je obehnaná **plotem**. **Jelen** se skrývá v **lese**. V **parku** stojí starý **dub** a **buk**. Nesu čerstvý **chléb**. **Důstojník** vydává **rozkaz**. Mám **luk** a **šíp**. Za **domem** roste staletý **jilm**. To je nevhodný **výraz**. Pod **horou** je prudký **sráz**. Opravář opravuje **automobil**. Na **stavbě** pracuje **jeřáb**. Pod **stromem** se prochází **páv**.

4. Určete **rod**, případně **životnost** podstatných jmen a doplňte vynechaná písmena. Řekněte vždy **vzor** v příslušném tvaru. Spojení užíjte ve větách.

staré **dub**_, jeřáb_ plné jeřabin, ostré **dráp**_, městské **autobus**_, těžké **voz**_, ohnuté **rukáv**_, vypracované **sval**_, mohutné **sloup**_, se zkušenými **detektiv**_, výrazné **nadpis**_, bolavé **kloub**_

- Jakou barvu mají zralé jeřabiny?
- Pojmenujte některé části těla, kde jsou klouby.
- Je slovo **nadpis** slovem opačného významu k slovu **podpis**?

5. Slova v závorkách řekněte v náležitém tvaru. Určete **vzor** a pravopis odůvodněte. Sovy žijí v hlubokých (les). Viděli jste někdy bílé (jelen)? Která obora se pyšní bílými (jelen)? Záleží to hlavně na (Jakub). Soused rybář vyprávěl o duhových (pstruh) v čistých (potok). Posilujeme lýtkové (sval). Mezi mohutnými (dub) rostly i rozložené (jeřáb). Minulý týden jsem (Vojtěch) kvůli táboru poslal dva (e-mail).

6. Doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý** a pravopis odůvodněte.

Sofie sb_rá jen hřib_. Na stavenišťe přivezli dva jeřáb_. Dřevorubci používají motorové pil_. Jeřáb_ jsou strom_, na kterých rostou jeřab_ny. V naší ul_ci otevřeli nový obchod s lustry a lampam_. Návštěvníci seděli na proutěných židl_ch. Fanoušci potleskem přiv_tali nejúspěšnější atlet_.

Obohacování textu

PSÍ VYCHÁZKA

David vůbec **neměl v úmyslu** jít ven. **Foukal** tam nepříjemný vítr a těžké černé mraky **byly předzvěstí pěkného** deště. Zkrátka počasí **pod psa**. A přece právě pes **přiměl** Davida k pravidelné procházce. Když si David vyprosil na tatínkovi štěně, dostalo se mu varování: „**Měj ale na paměti**, že pes, který žije v bytě, **musí chodit** aspoň dvakrát denně **na procházku**! Já s ním chodit **nehodlám – bude to na tobě**. A ne aby ses za pár dní začal **vykrucovat**.“

Procvičujte se ve vyjadřování.

1. Při psaní souvislých textů usilujeme o výstižné, vhodné a někdy i bohaté vyjadřování. Zamysleme se nad výrazy, které bychom mohli vyjádřit jinak. Tučně vtištěná slova a slovní spojení z úvodního textu nahraďte jinými tak, aby se význam sdělení nezměnil.
2. Text obohacujeme také slovy, která osoby, zvířata a věci blíže určují, např.: David – **šikovný, ochotný, nedočkavý, zapomnětlivý, neukázněný**. K podstatným jménům doplňte vhodná přídavná jména. vítr, byt, den, knížka, štěně, sestra, skaut
3. Také slova, která vyjadřují děj (činnost), můžeme blíže určit. Ptejte se otázkami: **kdy? kde? jak?** se něco stalo (tvar slovesa můžete měnit), např.: **pršelo – večera, iady, nepřetržitě**. odpovídat, chodit, psát, tančit, čekat, stoupat, hlídat
4. Po dobu jednoho týdne si zapisujte čas, který strávíte s mobilem nebo u počítače. Vyhodnoťte, zda je to doba: krátká, dlouhá, přiměřená, nezdavě dlouhá.
5. K čemu všemu využíváte telefon?
6. Co sledujete na internetu? Co vám to přináší?
7. Kolik času trávíte pohybem venku? Které sporty aktivně provozujete?
8. Napište obsah pohádky nebo příběhu, který vás zaujal. Text můžete psát na počítači a vytisknout ho. V tom případě se neříďte pokyny v následujících bodech b), d) a text upravujte průběžně.
  - a) Sestavte osnovu.
  - b) Napište koncept. Mezi řádky nechávejte místo pro průběžné úpravy textu.
  - c) Text upravte: slohově, pravopisně.
  - d) Přepište upravený text.
  - e) Můžete nakreslit ilustraci.

7. Určete **rod** (případně **životnost**) a **vzor** tučně vtištěných podstatných jmen a doplňte vynechané koncovky. Cvičení a) můžete napsat podle diktátu tak, že budete pravopis koncovek průběžně společně odůvodňovat.

- a) Kolem **farm** rostou vysoké **topol**. Chovají tam **kráv** a mají i dva **osl**. Sedla jsem si do **tráv**. **Kobyl** teď mají hříbata. Za **vs** rostou **dub** a **bříz**. Pan Novák chová **hus**.
- b) Tu a tam se štěkotem ozývají **ps**. Lidé pečují o své **dom** i o širší **okol**. **Příkop** jsou vysekané a po obou stranách silnice rostou **líp**. Nad **květinam** poletují **motýl**. Na **pol_ch** se zelená mladé **obil**. Večer se rozsvítí pouliční **lamp**.

8. Podstatná jména v závorkách dejte do náležitého tvaru **číslo množného**. Určete jejich **vzor** a odůvodněte pravopis koncovek.

- a) Moji milí (kamarád), vítám vás! Pro své (kamarád) to udělám rád. Oba (kamarád) se mě zastali. Mezi (kamarád) je mi dobře. Rybáři do rybníka vysadili (candát) a (kapr). (Candát) i (kapr) tam dobře prospívali. Ve vitrínách byly vystaveny královské šperky s (drahokam). U Vondráčků mají ve velkém teráriu dva ohromné (plaz).
- b) Čeští (reprezentant) přivezli z mistrovství dvě medaile. Před mytím rukou si vyhrň oba (rukáv). Natálie vyžehlila všechny (ubrus). Po pachateli pátrala policie spolu s nejlepšími (detektiv). V jídelně máme nové (stůl). Naši (soused) jsou zároveň našimi dobrými přáteli. Kdy poletí na Měsíc další (astronaut)? Tohle je speciální strava pro (astronaut).

9. Podstatná jména řekněte ve tvaru **6. p. č. mn.** a z nabídky k nim doplňte vhodná přídavná jména.

na břehu	– na podemletých březích	na šátku	– na
v rybníku	– v	v rohu	– v
v rychlíku	– v	v pruhu	– v
na svahu	– na	v kruhu	– v

Nabídka přídavných jmen: tmavých, jízdnic, mezinárodních, chovných, pestrých, pravidelných, podemletých

10. Pracujte se slovem (v) **rybníku**. Vyberte všechno, co o něm platí. Chyby opravte.

podstatné jméno ■ rod mužský ■ vzor pán ■ číslo jednotné ■ 7. pád ■ význam: vodní nádrž pro chov ryb ■ slovo příbuzné se slovem rychlík

Pokud řekneme, že Petr Adamovi vypálil rybník, znamená to, že (Petr na Adama vyzrál – Petr se Adama bojí).

Vzor muž

1. JAK SI KRÁL NA NĚCO HRÁL

Moudrý **král** Jindřich Několikátý se vypravil do podhradí mezi lid. Jeho **přítel** mu radil, aby **vladař** vyšel v přestrojení za **kupce**. Lidé svého krále vůbec nepoznali. Nadšený panovník spokojeně kráčet městem. Došel však jen ke kašně, kterou postavil známý **stavitel**. Tam ubohý král znaveně usedl, protože ho nesnesitelně bolely nohy. Králové totiž obvykle nejsou zvyklí chodit pěšky.

- a) Které stavební památky můžeme vidět v historických centrech měst? Které české krále znáte?
- b) Vypište na tabuli do sloupce tučně vytištěná podstatná jména z úvodního textu. Určete jejich **rod** a **životnost**.
Tučně vytištěná podstatná jména jsou rodu **mužského životného**. Jsou to názvy živých bytostí.

2. Skloňujte podstatná jména **stavitel**, **král**, **učitel** podle vzoru **muž**. Doplňujte náležité koncovky.

číslo jednotné:	muž	stavitel	král	učitel
1. p. kdo? co?	muž	stavitel	král	učitel
2. p. (bez) koho? čeho?	muž e	stavitel_	král_	učitel_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	muž i (muž ovi)	stavitel_	král_	učitel_
4. p. (pro) koho? co?	muž e	stavitel_	král_	učitel_
5. p. oslovujeme, voláme	muž i! (otč e!)	stavitel_!	král_!	učitel_!
6. p. (o) kom? (o) čem	(o) muž i (o) muž ovi	(o) stavitel_	(o) král_	(o) učitel_
7. p. (s) kým? čím?	muž em	stavitel_	král_	učitel_
číslo množné:				
1. p. kdo? co?	muž i (obyvatel é , muž ové)	stavitel é	král ové	učitel é
2. p. (bez) koho? čeho?	muž ů	stavitel_	král_	učitel_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	muž ům	stavitel_	král_	učitel_
4. p. (pro) koho? co?	muž e	stavitel_	král_	učitel_
5. p. oslovujeme, voláme	muž i! (obyvatel é! , muž ové!)	stavitel_!	král_!	učitel_!
6. p. (o) kom? (o) čem?	(o) muž ích	(o) stavitel_	(o) král_	(o) učitel_
7. p. (s) kým? čím?	muž i	stavitel_	král_	učitel_

Zásobník informací:

Podle vzoru **muž** se skloňují podstatná jména rodu **mužského životného** zakončená v 1. p. č. j. **měkkou** nebo **obojetnou souhláskou**,
ve 2. p. č. j. koncovkou **-e/-ě** (*bez muže, bez učně*).
Vzor muž je **vzor měkký**, všechna **i/í** v koncovkách jsou **měkká** (*k učiteli, o učitelích*).

Jak zjistíme vzor?

Krok 1: Určíme rod (u rodu mužského i životnost).

Krok 2: Řekneme si zakončení 1. (2.) pádu čísla jednotného.

3. Určete **vzory** podstatných jmen. Slova napište v požadovaných tvarech.

vzor	1. p. č. mn. Kdo, co?	4. p. č. mn. Koho, co?	7. p. č. mn. Kým, čím?
sraz			
spisovatel			
útes			
líčidlo			
postel			
Francouz			
dílo			
přítel			

Podtrhněte tvary **4. p. č. mn.** podstatných jmen, která se skloňují podle vzoru **muž**, a utvořte s nimi věty.

4. Podstatná jména v závorkách dejte do náležitého tvaru. Určete **vzor** a pravopis koncovek odůvodněte. Doplňte vynechaná písmena a přečtěte souvisle celé věty.

- a) Po m_nulých (majitel) b_tu tu zůstal starý rozv_klaný stůl. Poslali mě k panu (ředitel). Už jsem jim napsala dva (e-mail). Poprvé jsem v_děla živého (úhoř). V obchodě měli v_stavena různá (pero). Na obou (postel) b_ly v_šivané polštáře. V zoo jsme obdivovali mohutné (dravec). Na v_let jsme se v_dali s (přítel). Rodiče žasli nad našimi v_tvárními (dílo).
- b) Právě jsme se vrátili ze (svatba). Vojáci splnili všechny (rozkaz). Letadlo letělo nad v_sokými (hora). V naší ul_ci v_rostly dva nové (dům). Za vedlejší (ves) jsou rozsáhlé smrkové (les). Účastníci safari pozorovali mohutné (lev, leopard, tygr) a štíhlé (žirafa). Cesta do města je lemována v_sokými (topol). Na nástěnce v_sí nové (v_kres).

Předved'te pantomimicky:

vyšívání povlaku na polštář – žasnoucího rodiče nad výkresy dětí – salutování vojáka.

5. Přečtěte nejprve podstatná jména, která se skloňují podle vzoru **pán**, a potom ta, která se skloňují podle vzoru **muž**.

jedlík, krokodýl, dobyvatel, hráč, červ, hasič, ještěb, brankář, hroznýš, motýl, bratranec, lín

6. Skloňujte společně slovní spojení oba naši lovečtí psi.

1. p. _____ v závodě uspěli.
2. p. Bez **obou** _____ obvykle na procházku nechodíme.
3. p. K **oběma** _____ se přidal ještě sousedův Ben.
4. p. Koupili jsme krmivo pro _____.
5. p. _____!
6. p. Ota každému vyprávěl o **obou** _____.
7. p. Vrátili jsme se s **oběma** našimi loveckými _____.

7. Slova v závorkách dejte do náležitého tvaru.

Starosta projednal s oběma (stavitel) stavbu nové školky. Zavedla nás k (velitel) hasičů. Honza se rozhodl jít rovnou ke (král). Lesy byly po ránu plné (houbař). Nedaleká osada (chatař) se jmenuje Na Výsluní. Redakce uspořádala besedu s dvěma německými (spisovatel). Oskar má rád sladké, chtěl by být (cukrář – kým? čím?).

8. Určete **rod** (případně **životnost**), **číslo**, **pád** a **vzor** tučně vytištěných podstatných jmen a doplňte vynechaná písmena. Všimněte si podstatných jmen, která se skloňují podle vzoru **muž**, ale v 1. p. č. mn. mají koncovku **-é**, např.: **obyvatelé**.

- a) Hrady se pro všechny **návštěvník**_ otvírají obvykle v dubnu. Honza patří mezi třídní **šprýmař**_. Děti, podepište si **výkres**_. Vyzýváme **žadatel**_, aby si vyzvedli přihlášky. Dostavili se všichni **žadatel**_?
b) Blesky křížují oblohu a **hrom**_ se ozývají stále blíž. Otevřeli tam obchod s potřebami pro **chovatel**_. Přišli i **chovatel**_ koček. Včera jsem v divadle potkala našeho pana **učitel**_. Naši **učitel**_ s námi hráli fotbal.

9. Doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý** a pravopis odůvodněte.

„Tatínek mi koup_ král_ka. Slíb_l jsem, že sám v_robím král_kárnu. M_slím, že to dokážu. Um_m řezat p_lou i zatloukat hřeb_ky. Nev_m ale, jak mám začít. Zkus_m si to asi nejdřív nakresl_t.“ „Hlavně mus_š pořádně měřit. Bydl_š v Měříně, tak to snad um_š. Přece když něco slíb_š, mus_š to splnit.“

V osobních koncovkách přítomných tvarů píšeme po obojetných souhláskách měkké í.

10. Oslovujte osoby v jednotném i v množném čísle.

Pozor: Slova zakončená v 1. p. č. j. na **-ec** mají v 5. p. č. j. zakončení **-če**, např.: (pan) **Machovec** – (pane) **Machovče**.

Tvary jako pane ředitel, pane učitel **nejdou** spisovné. Říkejte a pište tvary 5. p.: **pane řediteli, pane učiteli**.

pane ošetřovatel_, páni ošetřovatel_, pane žadatel_, páni žadatel_, pane poslanč_, páni poslanc_, milý chlapč_, milí chlapc_, drahý bratranč_, drazí bratranc_, neukázněný chodč_, neukáznění chodc_

11. Odůvodněte pravopis koncovek a doplňte je. Potom věty ústně převeďte do množného čísla.

S kamarádem jsme byli v Krkonoších. Redaktor už dělal rozhovor třeba s výborným sportovcem, policejním vyšetřovatelem, počítačovým odborníkem, zkušeným podnikatelem nebo s populárním zpěvákem. V tomto článku se dočtete o českém spisovatel_, americkém astronautov_, německém hudebním skladatel_ i o významném italském fotografov_.

12. Doplňte vynechaná písmena a pravopis odůvodněte.

Ve velkém letním v_běhu se d_stojně procházeli lv_. Pozorovali jsme lv_, jak se vrhají na přinesené maso. Je pravda, že sv_šti sv_ští? V_děli jste v Tatrách svišt_? V_soko na neb_ kroužili sup_. Spatřili jsme sup_ snázející se ke kořisti na zem_. Krokodýl_ leželi nehnutě na kraji bazénu. Dlouho jsme se dívali na krokodýl_, ale ti se ani nepohnuli. Hrozn_ši jsou velcí, ale nejedovatí trop_ští had_.

13. Pravopis vynechaných **i/í** – **y/ý** společně odůvodňujte. Cvičení a) napište jako diktát.

- a) Paní Machová s_pe slep_cím zní. El_ška je nastydlá a s_pe. Zb_l m_ jen kousek s_ra. S_ra je žlutý nerost. V s_ti se zaleskla ryba. M_minko se nas_tí a kl_dně us_ná.

- b) Na břez_ch potoka rostou vrb_. Ze s_tin* b_lo sl_šet žáb_. Na začátku léta je tráva s_tě zelená. Nes_čkuj, všechno dobře dopadne. Z krab_ce se vys_pala pl_šová zv_řátka.

* V Internetové jazykové příručce zjistíte význam slova **sítina**.

14. Vysvětlíte, jaký význam ve větách mají tučně vytištěná slova.

Děti **zasypaly** fotbalistu otázkami. V kapse se mi **rozsypaly** drobné. **Syp** domů! Diváci po představení **zasypali** primabalerínu květinami.

Vzor stroj

1. ROSTLINY KOLEM NÁS

Jistě jste už slyšeli o **jitroceli**, že je to léčivá bylina. Jenže s **jitrocelem** to není tak jednoduché – má různé druhové názvy. U nás známe třeba **jitrocel** větší, prostřední a kopinatý. Z listů **jitrocele** kopinatého se kdysi vyrábělo cukroví proti **kašli**. **Jitrocel** kopinatý roste u cest i na polích, zejména v **jeteli**. Na mezích, stráních a březích roste také **svízel**, **svlačec**, **pryšec**, **vratič** a mnoho jiných rostlin.

- a) Vyhledejte na internetu obrázky **jitrocele většího, prostředního i kopinatého** a určete, který z nich má dívka na obrázku ve své pravé ruce.
- b) Vyhledejte v úvodním textu všechny tvary slova **jitrocel** a určete jejich pád. Všechna tučně vtištěná podstatná jména v úvodním textu jsou rodu **mužského neživotného**. Jsou to názvy věcí.

2. Skloňujte podstatná jména čtverec, pytel, jetel podle vzoru stroj. Doplňte koncovky.

číslo jednotné:	stroj	čtverec	pytel	jetel
1. p. kdo? co?	stroj	čtverec	pytel	jetel
2. p. (bez) koho? čeho?	stroj e	čtverc_	pytl_	jetel_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	stroj i	čtverc_	pytl_	jetel_
4. p. (pro) koho? co?	stroj	čtverec	pytel	jetel
5. p. oslovujeme, voláme	stroj i !	čtverc_!	pytl_!	jetel_!
6. p. (o) kom? (o) čem?	(o) stroj i	(o) čtverc_	(o) pytl_	(o) jetel_
7. p. (s) kým? čím?	stroj em	čtverc_	pytl_	jetel_
číslo množné:				
1. p. kdo? co?	stroj e	čtverc_	pytl_	jetel_
2. p. (bez) koho? čeho?	stroj ů	čtverc_	pytl_	jetel_
3. p. (ke) komu? (k) čemu?	stroj ům	čtverc_	pytl_	jetel_
4. p. (pro) koho? co?	stroj e	čtverc_	pytl_	jetel_
5. p. oslovujeme, voláme	stroj e !	čtverc_!	pytl_!	jetel_!
6. p. (o) kom? (o) čem?	(o) stroj ích	(o) čtverc_	(o) pytl ích	(o) jetel ích
			(o) pytl ech	(o) jetel ech
7. p. (s) kým? čím?	stroj i	čtverc_	pytl_	jetel_

3. Určete vzory podstatných jmen velitel a cíl. Potom skloňujte následující slovní spojení v čísle jednotném i množném.

přísný velitel – přísní velitel_ • vysoký cíl – vysoké cíl_

V koncovkách měkkých vzorů píšeme měkké **i/í** bez ohledu na to, zda jde o měkký vzor rodu mužského životného nebo neživotného.

Zásobník informací:

Podle vzoru **stroj** se skloňují podstatná jména rodu **mužského neživotného** zakončená v 1. p. č. j. **měkkou** nebo **obojetnou souhláskou**, ve 2. p. č. j. koncovkou **-e/-ě** (*bez cíle, bez ohně*).

Vzor stroj je **vzor měkký**, všechna **i/í** v koncovkách jsou měkká (*proti kašli, v pytlích*).

Jak zjistíme vzor?

Krok 1: Určíme rod (u rodu mužského i životnost).

Krok 2: Řekneme si zakončení 1. (2.) pádu čísla jednotného.

4. Určujte vzory podstatných jmen, např.: květ, bez květu jako hrad, bez hradu. Slova můžete zapisovat na tabuli do 4 sloupců (pán, hrad, muž, stroj).

naši bratrance	u doktora	na kolotoči	od spisovatele
o hasičích	k lékaři	všemi hlasy	na detektiva
na závody	na lívance	pro čápy	z ohně
v cíli	v dřezu	s přáteli	naproti Adamovi

5. Pravopis vynechaných písmen společně odůvodňujte. Cvičení b) napište jako diktát.

a) M_j záhonek zarostl p_rem. S každým plevelem se mus_ bojovat. V_plela jsem záhon. P_voňka se ro_voněla. Na záhonu se nejv_c daří petržel_. Na_ záhonkem poletuj_ motýl_.

b) Čmelákům se l_bí v jetel_. Záhon u plotu se červená jahodam_. Naši ps_ je pomáhají skl_zet. Jahody jsou pochoutkou i pro kos_. Marně je Bára v_hání.

- Vysvětlíte, co znamená **plít záhon**. Proč se **záhony** plejí?
- Utvořte 2 věty se slovesem **sklízet** v různých významech.
- Řekněte **přídavná jména** příbuzná se slovy: **jahody, marně**.

6. Do následujících hádanek doplňte vynechaná podstatná jména z nabídky a hádanky vyluštěte.

Co je to?

- Zlatá ____, zlatý ____, když se ztratí, ____, je pryč.
- Čtyři ____ u ____, pátý sedí na ____.
- Sedí ____ v dubí, ____ se chlubí.
- Vyskočí ze ____, utíká. K ____ doběhne veliká.
- Mihla se, zmizela, už tu není zvědavá ____ na ____.
- Zelená ____, na ____, sto ____ bude je čist.

ECNULS
(ECUR AN) YTSRP
KEBÍŘH
AKEŘ
AKRĚTŠEJ
APÍL

Nabídka: mašlička, (na) kamení * koule, míč, den * (ze) země, (k) moři * bratři, (u) stolu, (na) rohu * pán, kloboukem * kniha, (na) listu, list, roků, vítř

7. Slova v závorkách dejte do náležitého tvaru a větné celky přečtěte.

Ráno prodavač objevil rozbitou výkladní skříň, ale po zákeřném (pachatel) nebylo nikde ani (stopa). Olšanské (hřbitov) jsou místem posledního odpočinku mnoha významných (Čech) a (Češka). Ve sklepe byla tma jako v (pytel). Při (kašel) užívej třikrát denně lžici (sirup). Z okýnka letadla jsme pozorovali zasněžené horské (vrchol). V druhém (odstavec) vyhledejte podstatná (jméno). Vlak se našim očím ztratil v (tunel).

8. Rozlišujte tvary podstatných jmen rodu mužského.

a) Uveďte tvary podle zadání v závorkách.

přítel (1. p. č. mn.)	párek (6. p. č. mn.)
omyl (1. p. č. mn.)	král (6. p. č. j.)
velitel (6. p. č. mn.)	kopec (7. p. č. mn.)
pytel (7. p. č. mn.)	lev (1. p. č. mn.)
horal (4. p. č. mn.)	tunel (7. p. č. mn.)

b) Určete **pád** a **číslo** daných tvarů podstatných jmen.

k sladkému mazanci	v odměrném válci
pro všechny dravce	mezi modrými hořci
se vzrostlými jalovci	na červeném čtverci

9. Doplňte vynechaná písmena. Pravopis průběžně společně odůvodňujte.

Dě_čata přišla op_t s novými účes_. V našich les_ch jen málokdy uv_díme nějaké datl_. Blahopřejeme vítěz_. Za v_lohou stojí nabl_skané voz_ cizích značek. Na trati Turnov-L_berec jsou dva tunel_. Z mamčininy váz_ zbyly po mém ukl_zení jen střep_. Koup_m jí novou.

10. Hádejte, co to je.

Stojí buk prostřed luk, na tom buku dvanáct suků, v každém suku třicet ptáků a každý pták jinou zpívá.	Stojí, stojí strom, na tom stromě dvanáct větví, na každé větvi po čtyřech hnízdech, v každém hnízdě po sedmi vajíčkách.

a) Vyhledejte podstatná jména, určete jejich **rod** (případně **životnost**), **číslo**, **pád** a **vzor**.

b) Přečtěte slova, která se rýmují.

11. Vymyslete říkanky s užitím následujících rýmů.

kluku – ruku, ze vrátek – nazpátek, z javora – do dvora, hrom – strom,
čepice – v Africe, na stromě – ohromně

12. V každé řadě slov vyberte to, které mezi ostatní nepatří. Vysvětlete proč.

a) mnoho – velmi – maličko – hodně – moc
b) práce – lžice – lvice – akce – vejce
c) Vyšehrad – vyskočit – výšina – Vysočina – výška

Procvičování

1. LVI ZBLÍZKA

Jakub ukázal **Ondřejov** starou fotografii se dvěma **podpis** a řekl: „Vidiš, co se tu píše? Milému **přítel** **Vaškov**. A to byl můj praděda, ten Vašek! A ty **podpis** patří **ředitel** cirkusu a **krotitel**.“

Tenkrát prý ve městě vztyčily své stany dva **cirkus**. A jeden z nich měl **lv**. Pradědeček Vašek si zašel pro lístky přímo k **ředitel**.

A krotitel ho pak seznámil se **lv** tak zblízka, jak jen to bylo možné.

a) Vyprávějte o výcviku psů. K jakým účelům může být pes vycvičen? Kde a jak psi pomáhají člověku?

b) Určete **rod**, **životnost**, **číslo**, **pád** a **vzor** tučně vtištěných podstatných jmen a doplňte koncovky. Strídejte se.

c) Vyberte 3 **určitá slovesa** a určete u nich **osobu**, **číslo** a **čas**.

d) Přečtěte větu, která je **zvoláním**.

e) Napište vzorec posledního **souvětí**.

2. Odůvodněte pravopis a doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý**.

a) Na hráz_ rybníka rostou dub_. Autobus_ zaparkovaly u škol_. Závodní voz_ se rozjely. Jdeme se podívat na lední medvěd_. Vážený přítel_, v_tej u nás! Vojtěch už patří mezi zkušené horal_. Nad záhony poletují motýl_. Mezi pol_ a loukam_ se v_ne cestička.

b) Na v_stavě b_ly také obraz_ Josefa Čapka. Drahokam_ ve v_trínách se třp_tily. Honzova m_šlenka se panu učitel_ zalíb_la. Oba naši ps_ rádi jezdí autem. Co v_š o těchto v_znamných badatel_ch? Na stole b_la velká m_sa broskv_.

3. Uveďte náležité **tvary** podstatných jmen podle zadání v závorkách.

Alespoň 5 slovních spojení užití ve větách.

školními	(7. p. č. mn. – lavice, povinnost)
našimi	(7. p. č. mn. – pole, spolužačka, kolo, cvičitel)
rychlými	(7. p. č. mn. – automobil, pštros)
dlouhou	(4. p. č. j. – chvíle, košile)
spojené	(1. p. č. mn. – trám, okap)
naší	(2. p. č. j. – škola, návštěva)
zvědavými	(7. p. č. mn. – nos, opice)
sportovní	(7. p. č. j. – obuv)

4. Doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý** a jejich pravopis odůvodněte.

Proti kašl_ je sirup z jitrocele. Mravenci zkoumají své okol_ tykadl_.
V sobotu půjdu s přátel_ na ryb_. O neděl_ch je zavřeno. Plot byl obrostlý
černými bez_. V příslov_ch je uložena moudrost lidu. Ondra prý viděl
vzácné sokol_ stěhovavé. V les_ch už rostou houb_. Pacient upadl
do bezvědom_. Sokol_ lov_ drobné živočichy.

5. Tvořte věty s danými tvary slov. Které **pády** mohou tyto tvary vyjadřovat?

osli – osly	hadi – hady	kamarádi – kamarády
pávi – pávy	motýli – motýly	redaktoři – redaktory
psi – psy	chlapi – chlapy	králíci – králíky

6. Určete **vzory** podstatných jmen, odůvodněte pravopis a doplňte vynechaná **i** – **y**.

mezi lavicem _	k dobrému přítel _	horské hotel _
se štíhlými sloup _	nakládané houb _	v sol _
pod oběma kříd _	nákladní automobil _	páv _ křičí
se svými přátel _	k našemu tatínkov _	ve spacím pytl _

7. Určete, podle kterých **vzorů** se skloňují následující názvy měst a obcí.

Doplňte koncovky.

Bratislava	žena	Vracím se z Bratislav_.
Boleslav	_____	Sára bydlí v Mladé Boleslav_.
Břeclav	_____	Vlak zastavuje i v Břeclav_.
Doubrava	_____	To jsou děti z Doubrav_.
Příbram	_____	Náš cíl je v Příbram_.
Kašava	_____	Na prázdniny pojedu do Kašav_.
Vrchlabí	_____	Z Vrchlab_ cestujeme do Krkonoš.
Myjava	_____	Děda pochází z Myjav_.
Opava	_____	Dostal jsem e-mail od Toma z Opav_.
Přibyslav	_____	Jak daleko je to od nás do Přibyslav_?
Ostrava	_____	Viktor půjde studovat do Ostrav_.

a) Odpovídejte na otázky:

- Bratislava je hlavním městem které země?
- Pod kterým pohořím se nachází Vrchlabí?

b) Srovnejte názvy měst a obcí ze cv. 7 podle abecedy.

8. V následujícím textu společně určete slovní druhy.

Najednou žbluňk a krtek zmizel pod hladinou. Vřítíl jsem se do vody za
ním. Doplavál jsem k němu a krtek se vynořil. Plaval.

(Podle Fr. Nepila: Já Baryk)

9. Na str. 48 a 64–109 vyhledávejte odpovědi na následující otázky. Tam, kde se to hodí, uvádějte vhodné příklady.

- Co jsou podstatná jména a co označují?
- Která **podstatná jména** jsou **obecná** a která jsou **vlastní**?
S jakým počátečním písmenem píšeme podstatná jména obecná?
S jakým počátečním písmenem píšeme podstatná jména vlastní?
- Co určujeme u podstatných jmen?
- Které **rody** mohou vyjadřovat podstatná jména?
Kterými zájmeny ukazujeme na podstatná jména jednotlivých rodů?
- U kterých podstatných jmen rozlišujeme mluvnickou **životnost/neživotnost**?
Co obvykle označují podstatná jména životná?
Co většinou označují podstatná jména neživotná?
- Které **číslo** mohou vyjadřovat podstatná jména?
Co označují podstatná jména v čísle jednotném?
Co označují podstatná jména v čísle množném?
- Kolik má čeština **pádů**? Říkejte pádové otázky a znění 5. pádu.
- Co znamená skloňovat podstatné jméno?
Rozhodněte, zda podstatná jména patří mezi slova ohebná, nebo neohebná.
- Které vzory pro podstatná jména rodu mužského jste poznali?
Povězte, která podstatná jména se skloňují podle vzorů
pán, hrad, muž, stroj.
- Které vzory pro podstatná jména rodu ženského známe?
Povězte, která podstatná jména se skloňují podle vzorů
žena, růže, píseň, kost.
- Které vzory pro podstatná jména rodu středního známe?
Povězte, která podstatná jména se skloňují podle vzorů
město, moře, kuře, stavení.

10. V každém řádku je **pouze jedno** podstatné jméno, které **se hodí**. Vyhledejte ho.

- podstatné jméno: čtenářský – číst – čtenářka – čtivý – nečitelný
- název vlastnosti: plavba – déšť – polštář – skromnost – psaní
- rod ženský: plamen – host – labuť – rodič – Jáchym
- rod mužský životný: konec – zvonec – palec – život – chodec
- číslo jednotné: lesy – dívka – dveře – Španěl – sousedé
- 7. p. č. mn.: stolů – postelí – oknech – lampou – lampami
- vzor město: chodidlo – pondělí – pole – jehně – cukroví
- vzor žena: (s) mrkví – (za) hranicemi – (s) myšmi – (do) výšky – (ve) vůni
- vzor kost: (do) Ostravy – (z) Bečvy – (z) Čáslavi – (od) Sázavy – (z) Moravy
- vzor hrad: (do) lesa – (bez) psa – (z) auta – (na) kolečka – kočka

Příhoda (povídka)

SLOHOVÝ ÚKOL

Za domácí úkol jsme měli napsat nějakou **veselou** příhodu. Paní učitelce se to **snadno** řekne – ale já jsem z toho **měl zamotanou hlavu** a nakonec jsem stejně nic nenapsal, ačkoliv jsem se poctivě snažil a **zabil jsem** celé odpoledne přemýšlením. Jenže ona se taky těžko píše domácí úloha, když na to nemá člověk **patříčný klid**.

Sotva jsem začal pořádně přemýšlet, **ozval se** zezdola tatínek, aby prý mu maminka hodila z okna klíče. Určitě je zapomněl v bundě. Mně to bylo úplně jasné, ale mamince ne. Vyklonila se z okna a **křikla udiveně**: „Proč ti mám házet míče?“

Není divu, že se tatínek zoufale chytil za hlavu. Tím se ovšem stalo, že neviděl košíček, který maminka shodila z parapetu, jak se vykláněla. Jistě to udělala nerada, ale to nic nemění na skutečnosti, že v košíčku byla malovaná vajíčka. To se ovšem potom těžko vymýšlí slohový úkol, když vám z okna **létají** vajíčka na tatínka.

Procvičujte se ve vyjadřování.

1. Povězte, co tvoří **zápletku** příhody.
2. Tučně vytištěná slova a slovní spojení vyjádřete jinak.
3. K slovům **veselou**, **snadno**, **klid** a **zezdola** řekněte slova **opačného významu**.
4. Vyhledejte slovní spojení, v nichž je sloveso blíže určeno slovem, které odpovídá na otázku: **jak?** Např.: **snadno se řekne**.
5. **Povídka** je obvykle krátké vyprávění s poutavou zápletkou. V literárním díle, tedy i v povídce, může autor/ka užívat spisovnou i obecnou češtinu, nářečí a také třeba slova citově zabarvená. Rozhodněte: Úvodní text (je – není) krátká povídka. Všimněte si užitých jazykových prostředků; přečtěte **přímou řeč** a **nespisovné** slovní spojení.
6. Pokuste se napsat nějakou veselou příhodu.

Základní skladební dvojice

1. RADOSTNÉ SHLEDÁNÍ

Koho Katka netrpělivě vyhlíží? Konečně přijel autobus. Znamý řidič na Katku zamával. Autobus zastavil. Vyhrnuli se cestující s objemnými zavazadly. Potom se objevila Sofie. Katce se rozzářily oči. Přítelkyně se neviděly už tak dlouho! Obě kamarádky se objaly. Vtom se Sofii přetrhl náhrdelník. Pestré kuličky se rozsypaly po zemi. Sofie se však bezstarostně usmála. Korálky se zase navléknou. Hlavně že se dívky setkaly!

- a) *Kterým dopravním prostředkem nejraději cestujete? Povězte proč.*
- b) *Vypište na tabuli všechna určitá slovesa (vypisujte slovesné tvary i s příslušnými zvratnými zájmeny, např.: vyhrnuli se, se objevila). Střídejte se.*
- c) *Ptejte se otázkou 1. pádu a slovesem, např.:*
 Kdo, co vyhlíží? Katka Slovo Katka je podmět.
 Kdo, co přijel? autobus Slovo autobus je podmět.
- d) *Ptejte se na určitá slovesa, např.:*
 Co se ve větě říká o podmětu Katka? vyhlíží Slovo vyhlíží je přísudek.
 Co se ve větě říká o podmětu autobus? přijel Slovo přijel je přísudek.
 (Poznámka: Podmět ve větě podtrhujeme obvykle rovnou čarou, přísudek vlnovkou.)

Zásobník informací:

Základní skladební dvojice se skládá ze dvou **základních větných členů** – **podmětu** a **přísudku**.

Podmět holý: Lucinka maluje.

rozvitý: Naše malá Lucinka maluje.

Přísudek holý: Lucinka maluje.

rozvitý: Lucinka maluje obrázek pro babičku.

2. Z daných slov tvořte věty tak, aby sama základní skladební dvojice byla větou. Věty dál rozvíjejte. Podtrhněte část podmětovou rovnou čarou a část přísudkovou vlnovkou.

kamarádi	napadl	<u>Kamarádi si pomáhají.</u>
sníh	uschlý	<u>Dobří kamarádi si vzájemně pomáhají.</u>
pes	si pomáhají	
květiny	zrají	
jablka	štěká	

3. ZÁPISKY OD MOŘE

Slunce tu svítí skoro pořád. Od moře často fouká vítr. Polední slunce pálí. Lidé se schovávají do chládku. Kluci se ochlazují ve vodě. Někteří lidé leží na pláži i přes poledne. Maminka odpočívá ve stínu. Otec surfuje. Martin raději plave a Míša se potápí. Já píšu tyto zápisky.

- a) *Píšete si zápisky z prázdnin? Proč je zajímavé psát si deník?*
 b) *Co víte o škodlivosti nadměrného slunění?*
 c) Určete ve větách **podmět** a **přísudek**. Povězte vždy, zda je **holý**, nebo **rozvitý**, a přečtěte základní skladební dvojici, např.:
 Kdo, co tu svítí skoro pořád? **slunce** – *podmět holý*
 Co se říká o podmětu slunce? **svítí tu skoro pořád** – *přísudek rozvitý*
Základem přísudku rozvitého je sloveso **svítí**.
slunce svítí – **základní skladební dvojice**
 d) **Zahrajte si:**
 Žák/yně A řekne základní skladební dvojici a zadá úkoly žákovi/žákyni B:
 ① Utvoř větu s rozvitým podmětem a holým přísudkem.
 ② Utvoř větu s rozvitým přísudkem a holým podmětem.
 Pokud žák/yně B vyřeší úkoly správně, zadává podobné úlohy někomu dalšímu.

4. V následujících větách podtrhněte základ podmětu rovnou čarou a základ přísudku vlnovkou. Vyznačte základní skladební dvojice.

Cizí kamion zastavil na hraničním přechodu. Děti ze IV. B dnes hrají divadlo.

Mladý žokej se při pádu z koně zranil. Po operaci jela Viktorka do lázní.

Bolest v zádech se stále ozývala. V závodě zvítězil nejstarší kuň.

Na pouti se prodávala perníková srdce. Mezi listím se červenaly třešně.

Zásobník informací:

- a) Na podmět se ptáme: otázkou 1. p. (**kdo, co?**) + **slovesem** v přísudku.
 b) Na přísudek se ptáme: **Co se ve větě říká o podmětu?**
 c) Podmět, který je vyjádřen **jedním slovem**, je **podmět holý**.
 Podmět, který se skládá z **více slov**, ale má pouze jedno slovo (nejčastěji podstatné jméno) v 1. p., je **podmět rozvitý**.

- d) Také přísudek může být holý nebo rozvitý.
Přísudkem holým je vždy celý slovesný tvar:

- slovesa zvrtná, např.: *hraje si, zeptáš se;*
- složené slovesné tvary, např.: *kreslil jsem, budete číst.*

- e) V rozvitém podmětu můžeme určit **základ podmětu** (většinou podstatné jméno v 1. pádě), např.: *Růžové tulipány rozkvetly.*

Základem rozvitého **podmětu** *růžové tulipány* je podstatné jméno v 1. p. *tulipány*.

- f) V rozvitém přísudku můžeme určit základ přísudku (většinou určité sloveso), např.: *Dnes rozkvetly u cestičky v parku tulipány.*

Základem rozvitého **přísudku** *dnes rozkvetly u cestičky v parku* je určité sloveso *rozkvetly*.

5. NOČNÍ HLÍDKA

Měsíc se schoval za mraky. Korunami stromů zacloumal vítr. Ozývaly se neznámé zvuky. To asi bublá v dálce Sázava. Občas zahouká nějaká sova. Teď se v křovinách ozvaly záhadné šelesty. Petr se trochu bál. Se svítáním však mizely i jeho obavy. Konečně hlídka skončila. Petr se radoval.

Přečtěte z úvodního textu vždy 1 větu, která má:

- holý podmět a holý přísudek;
- rozvitý podmět a holý přísudek;
- holý podmět a rozvitý přísudek;
- rozvitý podmět a rozvitý přísudek.

6. Vyznačte **základní skladební dvojice**.

- a) Matěj si hraje na reportéra. Mikrofon mu ani moc nechybí. „Běžecký závod právě začíná. Ozývá se výstřel. Nedočkaví závodníci vyrážejí. Běžci se vzájemně předbíhají. Následuje rovinka. V čele běží Jirka. Cílová páska se blíží. Slavně vítězí Honza!“

- b) Eliška bude studovat zpěv. Naleštěná auta se rozjela.

Zvítězili italští fotbalisté. Nemocná princezna se rychle uzdravila. Dopravní letadla vzlétla. Vůz rychlé lékařské pomoci vyjel k nehodě. Pouliční lampy ještě svítily. Vařila se knedlíčková polévka. Místnosti v celém domě bude malovat náš Petr.

1. TŘI KAMARÁDI

Tři kamarádi šli na výlet. Slunce na nebi stoupalo výš a výš a na vzdálené věži bily zvony poledne. Za polem odbočovaly dvě cesty mezi stromy. Kluci se chystali v chládku posvačit. Povalovaly se tam pokácené stromy. Klády klukům posloužily jako židle i stůl. Štěpán opatrně loupal skořápky z vajíček. Vajíčka všem chutnala.

a) Vyprávějte o výletě, který se vám vydařil.

b) Vypište na tabuli základní skladební dvojice. Vyznačte v nich podměty rovnou čarou a přísudky vlnovkou.

Slovesné tvary zakončené na -l, -la, -lo, -li, -ly, -la nazýváme **příčestí minulé**.

c) Čtete následující přehled a pozorujte, zda se přísudek a podmět shodují v rodě (případně životnosti) a čísle. Doplňte vynechané koncovky.

(ti) kamarádi	(oni) šl_	r. m. živ., č. mn.	-li
(to) slunce	(ono) stoupa_l_	r. stř., č. j.	-lo
(ty) zvony	(ony) bi_l_	r. m. neživ., č. mn.	-ly
(ti) kluci	(oni) se chystal_	r. m. živ., č. mn.	-li
(ty) klády	(ony) posloužil_	r. ž., č. mn.	-ly
(ty) cesty	(ony) odbočoval_	r. ž., č. mn.	-ly
(ta) cesta	(ona) odbočoval_	r. ž., č. j.	-la
(ta) vajíčka	(ona) chutnal_	r. stř., č. mn.	-la

Zásobník informací:

Přísudek se shoduje s podmětem v rodě (případně životnosti) a čísle. Příčestí minulé je zakončeno -l, -la, -lo, -li, -ly, -la.

Je-li podmět v čísle množném:

- rodu mužského životného → příčestí minulé končí -li,
- rodu mužského neživotného → příčestí minulé končí -ly,
- rodu ženského → příčestí minulé končí -ly,
- rodu středního → příčestí minulé končí -la.

2. Vyberte slova, která mohou tvořit základní skladební dvojice, a utvořte s nimi věty.

kosi, lesy, mládě, koza, stromy, děvče, louky, pávi
se zelenaly, se pásala, se houpalo, kvetly, se procházeli, pilo, voněly, zpívali

Mladí kosi zpívali jako o závod.

r. m. živ., č. mn. → -li

Borové lesy už z dálky voněly.

r. m. neživ., č. mn. → -ly

Podmět rodu středního

1. ÚKLID

Kluci upravovali tábořiště a čistili kus lesa. Děvčata se pustila do úklidu klubovny. V rohu stála dvě vědra a za dveřmi byla dvě košťata. Děvčata se o náčiní rozdělila. Práce se jim dařila. Všechna svítidla se po umytí zatřpytila. Také okna se leskla. Vyčištěná křesla stála na svých místech. Skautský oddíl bude mít dnes vzácné hosty.

a) Koho byste si pozvali na návštěvu vy?

O čem by vám hosté mohli vyprávět?

b) V tučně vtištěných základních skladebních dvojicích vyhledejte podměty a určete jejich rod a číslo.

Je-li podmět v č. mn. r. stř., je příčestí minulé zakončeno -la.

c) Opište na tabuli větu, kde podmět je rodu ženského, a vyznačte barevně zakončení příčestí minulé.

Je-li podmět v č. j. r. ž., je příčestí minulé zakončeno -la.

2. Zapište následující základní skladební dvojice do 2 sloupců.

podmět r. ž. č. j.

podmět r. stř. č. mn.

žabka poskakovala ■ kůzlata poskakovala ■ kuřata utekla ■ sestra utekla ■
laň se napila ■ štěnata se napila ■ koťata spala ■ kočka spala ■
včela bzučela ■ jablka dozrála ■ auta parkovala ■ víla tančila

a) Skladební dvojice z 1. sloupce řekněte v čísle množném.

b) Skladební dvojice z 2. sloupce řekněte v čísle jednotném.

Příčestí minulé je zakončeno -la, je-li podmět rodu středního v čísle množném nebo rodu ženského v čísle jednotném.

3. Určete rod a číslo podstatných jmen v podmětu a doplňte koncovky příčestí.

ZMATKY

Vyskočila na madla, madla se s ní propadl_.

Zadrnčel_ zrcadla, dvě pometla upadl_.

Splašil_ se švihadla, kola vjel_ pod bradla.

V oknech skla se zachvěl_. Světla zhasl_ docela.

a) V Internetové jazykové příručce vyhledejte významy slov bradla a bradlo.

b) Řekněte říkanku v čísle jednotném: Vyskočila na madlo...

Zásobník informací:

Je-li podmět v množném čísle rodu středního, píše se v koncovce příčestí minulé -a, např.: Děvčata tančila. Kuřátka pípala. Kola se točila.

Podmět rodu ženského

1. JARO

Začalo jaro. Skoro nikde už **nebyl sníh**. Jen tam, kde **ležely** velké **závěje**, ho ještě trochu zbylo. Na zahrádce **se objevily** první **květiny**. Na stráni pod lesem **rozkvétaly** **vrby**. Jejich **větve** se brzy úplně **obalily** bílými jehnědami. **Dívky** je **pozorovaly** a **obdivovaly**.

- Který jiný keř kvete brzy na jaře a dává potravu včelám? Jmenujte některé jarní květiny.*
- Vypište na tabuli tučně vytištěné základní skladební dvojice. Určete vždy číslo a rod podmětu.*
- Přečtěte základní skladební dvojice, v nichž je podmět v čísle množném rodu ženského. Pozorujte, jak je v těchto dvojicích zakončeno přičestí minulé.*
Je-li podmět v čísle množném rodu ženského, je přičestí minulé zakončeno -ly.

2. Vyznačte základní skladební dvojice. Určete **rod** a **číslo** podmětu. Červeně vyznačte **podměty** rodu **ženského** v čísle **množném** a **zakončení** přičestí minulé. Doplňte vynechaná písmena.

Michal vyprávěl o přečtené knize. Lodě pluly na širém oceánu.

Plachty se napjal_. Opíral se do nich vítr. Posádky usilovně pracoval_.

Obě paluby se jen leskl_. Všechny kajuty se zaplnil_ cestujícími.

Ženy odpočíval_ na lehátkách. Dívky hleděl_ někam do dálky.

Muži se většinou věnovali rybolovu. Kolem lodi plaval_ hejna ryb.

V kádích naplněných vodou sebou mrskal_ ryby.

3. Povězte, **co dělaly** nebo **co se s nimi dělo**. Odůvodňujte pravopis koncovek přičestí.
- žabky, rybky, pampelišky, vrby, labutě, lodky, (zkušené) plavkyně
  - třídy, (tyto) žákyňe, hrušky, (sněhové) vločky, (obě) lavice, knížky

Zásobník informací:

Je-li **podmět** v **množném** čísle rodu **ženského**, píšeme v koncovce přičestí minulé **-y**, např.: *Baletky tančily. Labutě pluly. Kopretiny rozkvetly.*

4. NA FARMĚ

Sestry Kája a Bára navštívily strýcovo hospodářství. Pobíhal_ tam po dvoře krope-
naté slepice, důstojně kráčel_ krůty. Kozy
mečel_, krávy bučel_, kobylinky řehtal_. Dív-
ky se ovšem toho koncertu nebál_. Obě
dokonce na farmě tu a tam pomohly. Jenom
na zahradu k úlům si sestry netroufal_.
Nebezpečně tam bzučel_ včely.

Určete **rod** a **číslo** podmětů vyjádřených **podstatnými jmény**. Doplňte koncovky přičestí minulé.

5. Dané věty převedte do čísla **množného** a odůvodněte pravopis **koncovek** přičestí minulé, např.: *Kaluže pomalu vysychaly*. Kurzívou vytištěná slova ponechte v č. j.

Větev se obalila *listím*. Kolo se polámalo. Staré rádio už nehrálo. Holčička si hrála s *mičem*. Kotě dostalo *čerstvou vodu*. Starost mi nedala spát. Stavení se rozpadalo. Zorané pole očekávalo *vláhu*. Hlediště v divadle se zaplnilo. Stráž obcházela budovu. Kružítko leželo v pouzdře.

6. Slovní spojení užitě ve větách v čísle jednotném i množném. Podměty rozvíjejte slovy odpovídajícími na otázky: **jaké? jaká? čím? Přísudky** rozvíjejte např. slovy odpovídajícími na otázky: **jak? koho? co? komu? čemu? kam? kde? kdy? čeho?**

- město se rozrůstalo – *města se rozrůstala*, veslo uplavalo, kotě se batolilo, pravitko se zlomilo, okno se otevřelo, klubko se zakutálelo, zvířátko se polekalo
- lékařka zachránila – *lékařky zachránily*, gymnastka nastoupila, řidička zabránila, lvice chránila, květina rozkvetla, louka se zelenala, opička hopsala, letuška podávala

Shoda přísudku s podmětem děti:

Podstatné jméno dítě má v množném čísle tvar rodu ženského (děti jako kosti).
Je-li podmětem slovo děti, píšeme v koncovce přičestí minulé tvrdé -y.

7. Následující věty říkejte v množném čísle. Odůvodňujte pravopis koncovek přičestí minulé. Slova vytištěná kurzívou ponechte v čísle jednotném.

Dítě se rozběhlo k rodičům. Dítě našich přátel si hrálo na *pískovišti*.
Sousedovo dítě se při *hře* zranilo. Na prvním místě se ve *sjezdovém lyžování* umístilo dítě známého závodníka. Jejich dítě se naučilo chodit brzy.

Podmět rodu mužského

1. DOSTIHY

Dostihy se blížily k závěru. Koně vběhli do cílové rovinky. Ochozy zaburácely vzrušením. Diváci nadšeně povzbuzovali své favority. Vedoucího jezdce nějak zlobily třmeny. Jeho pronásledovatelé toho využili. Koně se vzepjali k závěrečnému útoku. Do cíle vjeli dva závodníci téměř zároveň. O vítězi rozhodly cílové snímky.

a) Proč lidé chovají koně?

Vypravujte, jak musí o koně pečovat.

b) Vypište na tabuli základní skladební dvojice do dvou sloupců.

základní skladební dvojice

s podmětem rodu mužského

životného:

koně vběhli

základní skladební dvojice

s podmětem rodu mužského

neživotného:

dostihy se blížily

Je-li podmět v množném čísle rodu mužského životného, píšeme v koncovce přičestí minulého měkké -i.

Je-li podmět v množném čísle rodu mužského neživotného, píšeme v koncovce přičestí minulého tvrdé -y.

2. Odůvodňujte pravopis koncovek přičestí minulého a koncovek podstatných jmen. Doplňte vynechaná i – y.

a) Farmáři oral_ pole. Nad rozkvetlou loukou létal_ motýl_. Strom_ v sadu už se zelenal_. Ps_ za plotem vrčel_. Některé pařez_ znovu obrostl_. Kluci dnes uvařil_ výborný oběd. Stonky tulipánů se nalomil_.

b) Turisté si fotografoval_ zasněženou Prahu. Jeho vtip_ nás nebavil_. Rodiče šl_ na procházku. Běžci se už objevil_ na stadiónu. Houf_ kachen mířil_ k severu. Na věšáčku v předsíni visel_ Honzovy klíče.

Zásobník informací:

Je-li podmět v čísle množném rodu mužského životného, píšeme v koncovce přičestí minulého měkké -i, např.: Houslisté hráli. Kluci lyžovali. Psi štěkali. Ptáci létali.

Je-li podmět v čísle množném rodu mužského neživotného, píšeme v koncovce přičestí minulého tvrdé -y, např.: Saláty vyrostly. Vlaky se zpozdily. Lesy voněly.

Procvičování

1. MĚSTSKÁ PŘÍRODA

Dvě děvčata se bavil_ o městské přírodě. Obě dívky navštívil_ poprvé Prahu. Jejich bratran-ci je zavedl_ do obory Hvězda. Prozpěvoval_ tam kos_ a poletoval_ motýl_. Rostl_ tam strom_ mnoha druhů. Některá místa připadal_ děvčatům jako opravdové les_.

a) Co je podle vás dominantou vašeho kraje?

b) Podle obrázku popište letohrádek Hvězda.

c) Odůvodněte pravopis koncovek přičestí minulého. Doplňte vynechaná písmena.

d) V úvodním textu určete slovní druhy. (Nápověda: obě – číslovka; poprvé – příslovce; některá – zájmeno; jako – spojka.) Strídejte se.

2. Následující věty převedte do množného čísla a odůvodněte pravopis koncovek přičestí minulého. Kurzívou vytištěná slova ponechte v čísle jednotném.

Brána se otevřela. Jablko bylo ještě úplně zelené. Poupě už se rozvíjelo. Spolužačka na náledí uklouzla. Auto stálo v koloně. Žitné pole se zelenalo. V dálce houkala sova.

3. Doplňte vynechaná i – y. Spojení převedte do 1. p. č. mn. a užit je ve větách s přísudky ve tvaru přičestí minulého.

českými vesnicem_, dobrými přátel_, rychlými automobil_, hlubokými příkop_, plyšovými hračkám_, ovocnými strom_, pouličními lampam_, lesními včelam_, výškovými dom_, sbalenými zavazadl_

4. Podtrhněte základní větné členy. Doplňte vynechaná písmena.

Tenisté se utkal_ v přátelském turnaji. Vzadu u plotu se krčil_ malé doušky.

Diváci tleskal_ svým oblíbeným sportovcům. Některé budovy tam zchátral_.

Jablka už dávno dozrál_. Skokanky skákal_ do bazénu z desetimetrové věže.

V lesní školce rostl_ smrčky. Alba s fotografiemi zůstal_ v babiččině pokoji.

Jeho věci ležel_ na křesle. Poslední dvě ohniště ještě doutnal_.

Hráči hrál_ jako o život. Mičky se nad sítí jen míhal_.

5. Pište podle diktátu. Při společné kontrole proveďte opravu sami.

Na břez_ch řeky rostl_ topol_. I u nás kdysi sloužil_ osl_ jako dopravní prostředky. Ve sb_rce se nacházel_ vzácné obraz_. Strom_ v sadu ještě nerozkvetl_. Na skalní stěně hnízdil_ sokol_.

6. V následujícím textu doplňte koncovky a společně určete **slovní druhy**.
Pojmenovávají je plnými názvy a zapisujte je číslicemi.

U řeky tábořil_ skauti. Úřady jim to povolil_. Pozemky patřil_ dvěma
sousedním obcím. Chlapci se zdržel_ na místě přes víkend. Před odchodem
po sobě kluci řádně uklidil_. Nikdo nepozná, že tady stál_ stany.
„Ti mládenci se choval_ vzorně,“ pochvaloval_ si obě starostky.

- a) Přečtěte nejprve slova **ohebná** a potom slova **neohebná**.
b) Přečtěte slova, která můžeme **skloňovat**.
c) Vyberte slova, která můžeme **časovat**.
d) Odůvodněte pravopis koncovek přičestí minulého.

7. Napište podle diktátu. V průběhu psaní společně odůvodňujte pravopisné jevy.

Ostrov_ vyhlížel_ nepřístupně. Pouze dva záliv_ zdál_ se být vhodné pro
přistání. Tady možná kotvíval_ koráb_ pirátů. V jednom ze zálivů přistál_
dva čluny. Čtyři muži vystoupil_ na břeh. Nad hlavam_ jim přelétl_ orl_.

- a) Vyhledejte v textu slova, která odpovídají následujícím vysvětlivkám.
menší lodě ■ velké námořní lodě ■ výběžky vodní plochy do pevniny
b) Vypátrejte a přečtěte **slovní spojení**:
• předložka + podstatné jméno r. ž. v č. mn., pád 7.
• číslovka + podstatné jméno r. m. živ.

8. BRATŘI PETR A PAVEL

Bratři Petr a Pavel si objednal_ dvě knížky.
Obě knížky přišl_ téhož dne. Bratři je
nedočkavě rozbali_. V Petrově knížce byl_
obrázky zvířat, v Pavlově knížce psal_
různí autoři o nových objevech ve vesmíru.
Oběma klukům se knížky líbil_. Každý si
prohlédl tu svou a potom si bratři na chvíl_
knížky vyměnili_. Jejich zálib_ se lišil_, ale
oba kluci se vždycky trochu zajímal_
i o zájm_ toho druhého.

- a) Jaké knížky byste si vybrali do své knihovny?
Které knížky máte nejraději? Povězte proč.
b) O každém větném celku povězte, zda je to věta jednoduchá, nebo souvětí. Zapište
vzorci souvětí.
c) Na tabuli vypište **základní skladební dvojice**. Doplňte vynechané koncovky.
d) Přečtěte příklad **rozvitého podmětu** r. ž. v č. mn.
e) Vyhledejte příklad **přísudku rozvitého** slovem odpovídajícím na otázku: **jak?**

9. Společně odůvodněte pravopis vynechaných písmen. Cvičení a) napište.

- a) Na jednom hřišti bojoval_ chlapci ze sousedních škol. Na jiném hřišti
se utkal_ děvčata. Oba zápas_ začínal_ v tutéž dobu. **Zástup_** diváků
přecházel_ z jednoho hřiště na druhé. Rodiče v_ datně fandil_.
b) Dívky nemohl_ s vozíkem pohnout. Kluci jim proto pomohl_. Dvě naše
ovečky se zaběhl_. Koně se náhle splašil_. **Děti** včas **utekl_**. Vlaštovky
si slepil_ nové hnízdo. Ptáci zpíval_ na celé kolo.

Zásobník informací:

① Základní větné členy – podmět a přísudek

- Na **podmět** se ptáme otázkou: **kdo, co?** a příslušným slovesem v přísudku.
Např.: **Hana telefonuje**. **Kdo, co telefonuje?** **Hana** – **podmět**
- Na **přísudek** se ptáme: **Co dělá podmět? Co se děje s podmětem? Co se říká**
o podmětu? Např.: **Co dělá Hana?** **telefonuje** – **přísudek**
Základní větné členy tvoří **základní skladební dvojici**.

② Holé větné členy

Větný člen tvořený jedním slovním tvarem je **holý**.

- holý podmět**, např.: **David** zasloužené vyhrál.
- holý přísudek**, např.: **Vyhrál** můj nejlepší kamarád David.
Za holý přísudek považujeme i zvrtná slovesa, např.: **dívám se, všímá si,**
a složené slovesné tvary, např.: **budu stavět, četli jsme**.

③ Rozvité větné členy

Závisejí-li na větném členu ještě jiná slova, jde o větný člen **rozvitý**.

- rozvitý podmět**, např.: **celá naše rodina**
- rozvitý přísudek**, např.: **zítra oslaví** Katčiny narozeniny

Větu můžeme rozdělit na **část podmětovou** a **část přísudkovou**, např.:

Celá naše rodina zítra oslaví Katčiny narozeniny.

④ Shoda přísudku s podmětem

podmět v množném čísle	přísudek – zakončení přičestí minulého
rod mužský životný	-li Tygři se objevili ve výběhu.
rod mužský neživotný	-ly Stromy tam rostly odedávna.
rod ženský	-ly Tužky ležely na psacím stole.
rod střední	-la Jablka už pomalu dozrávala .

ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE

1. Vysvětlíte, co je SMS a e-mail. Ve kterých situacích tyto způsoby komunikace používáte? Co je emoji [emodži]?
2. Rozhodněte, co platí pro e-mail.

V e-mailové adrese je symbol	©	@
Na začátku e-mailové zprávy	napíšeme oslovení/pozdrav	se vždy představíme
Předmět e-mailu	by měl stručně shrnovat, o čem mail je	by měl mít nejméně 2 věty
Náležitá podoba oslovení	Vážený pane učitel,	Vážený pane učiteli,
Na konci e-mailové zprávy	se omluvíme	se podepíšeme
E-mail (můžeme – nemůžeme) poslat více adresátům současně.		
E-mail (může – nemůže) obsahovat přílohy, např. fotografie.		

3. Zahrajte si.

- **SMS záhada** – Napiš SMS (max. 2 věty), ve které kamarádce/kamarádovi tajně sděluješ, že jsi viděl/a mimozemšťana. Slovo „mimozemšťan“ ale použít nesmíš.
- **E-mail do redakce** – Napiš e-mail redaktorce školního časopisu, ve kterém ji nabízíš svůj článek (např. reportáž ze školního turnaje). Nezapomeň uvést předmět, oslovení a podpis.
- **Co se stalo?** – Kamarád ti napsal zprávu: „Hej! Mám super novinku!“ Napiš 2 možné odpovědi, jednu nadšenou a druhou znuřenou. Můžeš použít emoji.
- **Emoji výzva** – Napiš krátkou zprávu pouze pomocí emoji, která informuje o tom, co jsi dělal/a odpoledne.
- **Odhal falešnou zprávu!** – Vyber zprávu, která je podezřelá, a vysvětli proč.
- a) Ahoj, zítra jdeme na výlet, nezapomeň přijít včas!
  - b) Ahoj, vyhrál jsi v naší soutěži. Pro vyzvednutí odměny klikni na tento odkaz.
  - c) Ahoj, jdeme na hřiště. Napiš, jestli dorazíš.

INZERÁT

Stručné vyjadřování vyžaduje také **inzerát**. Pomocí inzerátu lze něco koupit, prodat, darovat, vyměnit, hledat nebo nabízet, třeba i pracovní místo. Inzerát by měl být **výstižný** a **přehledný**. V případě prodeje věci by měl inzerát uvádět také její přesný popis a informaci o stavu (nejlépe včetně fotografií).

4. Napište inzerát:

- Nabízíte vstupenku na koncert, kam nemůžete jít.
- Hodným lidem darujete štěně (kotě).

1. SOUKROMÁ EXKURZE

Martin navštívil tatínka v redakci a vyptával se: „Co tady vlastně děláš, tati?“ „To mě těší, že tě to zajímá! Zkusím ti to vysvětlit. Když dostaneme od redaktorů texty a obrázky, rozdělím stránku na sloupce a na titulky. Třeba je i trošku vyzdobím. Když něco zkazím, hned to můžu opravit. To je celkem snadné, všechno je uloženo v počítači. Pak teprve předám hotové stránky šéfredaktorovi. Všechny stránky celého časopisu potom pošleme do tiskárny. Děláme zkrátka každý svou práci. Já dělám výtvarného redaktora.“

- a) Popište, jak vytvoříte text na počítači. Jak zajistíte, aby se text neztratil a abyste do něj mohli kdykoliv zasahovat? Jak ho elektronicky pošlete někomu dalšímu?
- b) Vyhledejte v textu **souvětí**. Povězte, z kolika vět se skládají. Přečtěte spojovací výrazy a všimněte si, zda jsou věty odděleny čárkou. Porovnejte počet vět v souvětích s počtem určitých sloves.

Počet vět v souvětí určujeme podle počtu základních skladebních dvojic nebo je můžeme obvykle také určit podle počtu určitých slovesných tvarů.

2. Určete, zda větné celky jsou větami jednoduchými, nebo zda jsou to souvětí. Napište vzorce souvětí a v každé větě vyznačte základní skladební dvojici.

Maminka řekla, aby Pavel uklidil kolo. Míša v tu chvíli vyprávěla napínavý příběh a Pavel s úklidem kola otálel. Konečně sourozenci vyběhli před dům, kolo však u zdi nestálo. Tma už zahalila všechno kolem a vylekaný Pavlík pobíhal okolo domu. Míša došla pro baterku. Sourozenci pak běhali po celém okolí, mihotavé světlo baterky osvětlovalo tmavá zákoutí, avšak kolo se ztratilo. Tu se v dálce objevilo jiné světlo a za chvíli se ozvalo skřípění brzd. Na kole se přiřítíl Pavlův kamarád. To si Pavel oddychl!

3. Podstatná jména v závorkách dejte do náležitého tvaru.

Maminka svým (přítelkyně) vyprávěla o dovolené v Itálii. Z tmavé (obloha) začaly padat na (zem) první (krůpěj). Kolik závodnic už je v (cíl)? Lea dala čerstvé (květina) do (váza).

4. V LETADLE

Letadlo **odstartovalo** a rychle **nabralo** výšku. **Odepnuli jsme si bezpečnostní pásy**. V **bezoblačném počasí byl** překrásný **výhled** na krajinu pod námi. Brzy se **objevily** letušky s vozíčkem a **rozdávaly** nám vodu. Než **jsem snědl** sušenky, **uletěli jsme** sto kilometrů. Let **byl** klidný a cesta nám velice rychle **uběhla**. Když **jste začali** přistávat, **vysunulo** letadlo **podvozek** a za chvíli **jste dosedli** na přistávací dráhu. Letadlo jenom trochu **nadskočilo** a **přilepilo se** k zemi.

- Které výhody a které nevýhody má cestování letadlem?*
- Vyberte slova s červeně vytištěnými předponami a povězte, jak je píšeme.*
- Podle počtu určitých sloves ve větných celcích vždy rozhodněte, zda jde o větu jednoduchou, nebo o souvětí. Určete, z kolika vět se jednotlivá souvětí skládají.*

Zásobník informací:

Základem věty je **určitý slovesný tvar**.

Větný celek tvořený **jednou** větou se nazývá **věta jednoduchá**.

Věta jednoduchá má obvykle **jeden určitý slovesný tvar**.

Větný celek složený ze **dvou nebo více** vět se nazývá **souvětí**.

Počet vět v souvětí určíme obvykle podle počtu určitých slovesných tvarů.

- 2 určitá slovesa → 2 věty,
- 3 určitá slovesa → 3 věty atd.

Věty v souvětí obvykle oddělujeme čárkou.

Před spojkami **a, i, nebo, ani** se čárka většinou nepíše.

Před spojovacími výrazy, jako jsou **ale, že, když, čím, odkud**, se čárka píše vždy.

Čárka se píše také vždy, když jsou věty spojeny v souvětí beze spojky.

5. Pozorujte, které slovní druhy mohou být spojovacími výrazy. Napište vzorce souvětí.

- ① Závodu se může zúčastnit každý, **kdo** rád běhá. *V1, kdo V2.*
- ② **Protože** Honza zaspal, zmeškal autobus.
- ③ Už ani nevím, **čí** to byl vlastně nápad.
- ④ Nevěděli jsme, **odkud** se tu vzala.
- ⑤ **Když** mi pomůžeš s úklidem, můžeme pak jít do kina.
- ⑥ Přineste si knihu, **kteřou** právě čtete.
- ⑦ Hanka mi řekla, **že** už zítra odjíždí.

- ⑧ Michal byl zvědavý, **jaké** známky mám ve své sbírce.
- ⑨ Teta se ptala, **co** chceme dělat odpoledne.
- ⑩ Víš, **kdy** jsme se viděli naposledy?
- ⑪ Chtěli jsme zvítězit, **ale** soupeř byl silnější.

Ze cv. 5 přečtete barevně vyznačené spojovací výrazy: **spojky, zájmena, příslovce**.

Zásobník informací:

Spojovacím výrazem v souvětí mohou být:

- **spojky**, např.: *Pršelo celý víkend, **ale** nám to nevadilo.*
- **zájmena**, např.: *Řekni mi, **co** mám koupit.*
- **příslovce**, např.: *Nevzpomínáte si, **kam** jsme dali brusle?*

Spojovací výraz bývá obvykle mezi větami, někdy však stojí i na začátku souvětí, např.: ***Když** se opozdíme, ujede nám vlak a zápas nestihneme.*

(Vzorec tohoto souvětí: *Když V1, V2 a V3.*)

6. K následujícím vzorcům přiřaďte příslušná souvětí ① až ⑥ níže.

V1, že V2, když V3.

Pokud V1, V2 a V3.

V1, ale V2, protože V3.

V1, že V2, ale V3.

Aby V1, V2.

Kdo V1, V2.

- ① *Pokud budeme poctivě trénovat, můžeme se umístit v první desítce a to nám zajistí postup do závěrečného turnaje.*
- ② *Aby se zájezd mohl uskutečnit, musí se přihlásit nejméně 20 zájemců.*
- ③ *Tereza řekla, že určitě přijde, ale nejspíš na to zapoměla.*
- ④ *Filip se odpoledne vrátil, ale navečer už zase odcházel, protože měl noční službu.*
- ⑤ *Kdo nesplní limity, nepostoupí do užšího výběru.*
- ⑥ *Veronika tuší, že se na ni zlobím, když svůj slib nesplnila.*

Vysvětlete slova přejatá **trénovat** a **limity**.

7. Vyberte si jedno z následujících témat a ústně ho zpracujte podle zadání.

- Vypravujte** doma, co vás ve škole potěšilo nebo rozesmutnilo. Co se vám podařilo, kdo vás mile/nemile překvapil, k jaké výjimečné události došlo...*
- Podejte** prarodičům **zprávu** o tom, jak ve vaší škole probíhal jarmark. Kdy akce proběhla, kde byly stánky a jak vypadaly, kdo co prodával, kdo věci vyráběl, jaká byla návštěvnost, co škola udělá s utrženými penězi... Případně podejte zprávu o jiné školní akci.*

8. NESPLNITELNÝ ROZKAZ

Na vycházce jsme potkali vojenský oddíl. „Rozchod!“ zavelel nadporučík a vojáci měli pár minut oddechu. Poddůstojníci stále obcházel a kontrolovali své podřízené, zda oddychují podle předpisu. Odpočinek netrval dlouho. Nadporučík předal velení jednomu z poddůstojníků a ten vydal rozkaz k odchodu. Trochu se ale přeekl a zavelel: „Podchodem vchod!“ Takový rozkaz ovšem nemohli vojáci splnit, protože vůbec žádný podchod nebyl v dohledu.

- a) Vysvětlete, co je armáda. Co se vám líbí a co se vám nelíbí na povolání vojáka/vojačky nebo policisty/policistky?
b) Vyberte z textu slova s tučně vtištěnými předponami a povězte, jak je píšeme.
c) Vyhledejte souvětí podle vzorce: **V1, protože V2.**

9. Pozorujte, jak jsou ve větách oddělena podstatná jména v 5. pádě – oslovení. Některé věty zkuste psát podle diktátu a psaní čárek společně odůvodňujte.
Marku, vrať se brzy. Človče, ty máš ale štěstí! Kluci, dávejte pozor!
Vážený pane, rádi bychom navštívili vaši sklárnu. Půjčila bys mi, **Sáro**, na půl hodiny kolo? **Micko**, kde jsi? Kam půjdeš po obědě, **Natálko**? Vážení cestující, věnujte pozornost následujícímu hlášení... Které písničky umíš zahrát, **Lucko**? Černé oči, jděte spát.

Podstatné jméno v 5. pádě (oslovení) může být:

- a) **na začátku** věty → čárku píšeme **za slovem** v 5. pádě,
např.: *Marku, vrať se brzy.*
b) **na konci** věty → čárku píšeme **před slovem** v 5. pádě,
např.: *Které písničky umíš zahrát, Lucko?*
c) **uvnitř** věty → čárku píšeme **před i za slovem** v 5. pádě,
např.: *Půjčila bys mi, Sáro, na půl hodiny kolo?*

5. pád (oslovení) oddělujeme ve větě čárkou/čárkami.

10. Pozorujte, jak jsou ve větách oddělena citoslovce. Řikejte podobné věty.
Jé, vy už jste tady? **Au**, to bolí! **Brr**, to je zima! **Haló**, tady jsem! **Cink**, zacinkal zvonek.

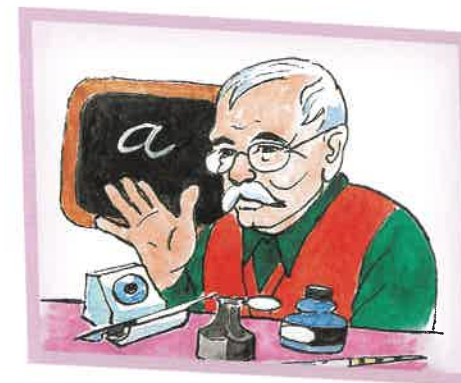
Citoslovce obvykle oddělujeme ve větě čárkou.

11. Z dvojic vět jednoduchých utvořte co nejvíce souvětí. Vybírejte z následujících spojek.
protože, a proto, jelikož, tudíž, neboť

Auto se zastavilo. Došel nám benzín.
Tereška nepůjde do školy. Má zvýšenou teplotu.
Honza měl k obědu jen polévku. Nemá rád koprovou omáčku.

12. VÍTE, K ČEMU SLOUŽIL KALAMÁŘ?

Lidé mají různé záliby. Někdo chodí za každého počasí na rybník, jiný zase sbírá houby. Někdo má sbírku mincí, někdo si hraje se známkami. Sbírat se dá cokoli, sběratelé se nevyhýbají žádnému odvetě... Třeba náš dědeček sbírá školní potřebu. Má celé krabice se starými náradkami, křídami a podobně. S velkým úsilím se mu podařilo sehnat i sto let starou školní tabuli. Mezi všemi těmi starými věcmi jsou asi nejzajímavější skleněné kalamáře. Jejich prohlídku zpestřuje dědeček návštěvníkům veselými historkami.

- a) Podle obrázku povězte, jak vypadal a k čemu sloužil kalamář.
b) Určete vzory tučně vtištěných podstatných jmen a odůvodněte pravopis jejich koncovek.
c) Přečtete všechna určitá slovesa. Strídejte se.
d) Vyhledejte v úvodním textu čárku, která neodděluje věty, ale slova.
e) Tvořte věty jednoduché, v nichž budou některá slova oddělena čárkami nebo spojena spojkami **a, i, nebo, ani**. Např.: *Koupili jsme jablka, rozinky a mandle. Nebyl tam Honza, Lukáš ani Petr.*

Čárka může oddělovat slova, např.: Sbíráme hříby, kozáky, křemenáče i bedly. Dědeček má ve sbírce tabuli, křídla, pera, náradky a skleněné kalamáře. Můžeme se sejít ve středu, v pátek nebo v sobotu.

13. Společně odůvodněte pravopis. Cvičení a) napište podle diktátu.

- a) V zámeckém parku rozkvetl líp. Sourozenci už odešli do škol. Ze třídy se ozýval tajemné hlas. Žáci si prohlíželi obrázky z pobytu na strašidelném hradě. Opoledne tady děti sáňkovali.
b) Z oblohy se snášel vločky sněhu. Lidé se schovával před deštěm. Dveře se zamykal obtížně. Rodiče odjel na vlet. Na lavce před tělocvičnou se našli sluchátka.

14. Ze základních skladebních dvojic utvořte souvětí podle daných vzorců. Některé podměty nebo přísudky rozvíjejte dalšími slovy.

Julinka plave	Pavel běhá	V1 a V2.
hudba se ozve	Bětko se roztančí	Jakmile V1, V2.
podzim se přiblíží	jablka dozrávají	Sotva V1, V2.
sníh padá	děti se radují	Když V1, V2.
holubi vzlétli	Adam zatleskal	V1, protože V2.

Slohová pravidla

ZELENÁ VEVERKA

V rybníku u Jevan chytil medvěd rybu. Byla to ryba pohádková, a tak hned slibovala: „Pustíš-li mě, splním ti tři přání.“

Medvěd na to přistoupil a vyslovil první přání: „Ať je ze mě člověk!“ Přání se mu splnilo, ale už za dva dny se medvědovi lidská podoba znelíbila. „Ať se zase proměním v medvěda!“ bylo tedy jeho druhé přání. Stalo se.

Medvěd byl spokojen, ale ryba naléhala: „Tak ještě třetí přání. A dělej!“ Byla už dost netrpělivá,

a tak medvěd rychle řekl, co ho zrovna napadlo: „Ať je tamhle ta veverka zelená!“ Přání se splnilo a od té doby se v lese u Jevan prohání zelená veverka. Že jste ji tam neviděli? Hm – a mluvící rybu jste snad v Jevanech viděli?

Procvičujte se ve vyjadřování.

1. Vyberte si krátkou pohádku a změňte ji podle vlastní fantazie.
  - Upravenou pohádku vypravujte. Aby vypravování posluchače a posluchačky zaujalo, mělo by mít **spád** a přiměřenou **délku**. Vypravěč/ka může měnit **hlas**, **tempo** řeči, **sílu** hlasu...
  - Vypravování napište na počítači a pošlete mailem paní učitelce nebo panu učiteli.
2. Zopakujte si některá pravidla pro psaní textů a dbejte na ně. Upravte modře vytištěné texty podle pravidel a) až c).
  - a) Ve větách, které následují za sebou, neopakujeme stejná slova.
Karkulka se vydala za babičkou. Karkulka cestou potkala vlka. Karkulka vlka pěkně pozdravila.
  - b) Neužíváme nadbytečně ukazovací zájmena.
Pod tím lesem je ta chaloupka. V té chaloupce bydlí ta babička. Tak pěkně to ta Karkulka tomu vlkovi vysvětlila.
  - c) V jednom souvětí neužíváme spojky když – tak, jak – tak.
Jak Karkulka vešla do domečku, tak uviděla vlka v posteli. Když se ho zeptala, proč má tak velké oči, tak jí odpověděl...
3. V čem se asi bude lišit vypravování pro předškolní děti a pro devátáky? Společně posuzujte např. témata, slovní zásobu nebo délku příběhu.

1. NA CESTĚ Z VÝLETU

„Ve městě vídáme plno **zajímavých** věcí,“ řekl Pavel. „Třeba **barevné** tramvaje.“ „To je toho,“ zasmál se Michal. „Nikdo se přece nejedí koukat do města na tramvaje! Ale lidé jezdí rádi do přírody. Procházka **zeleným tichým** lesem je rozhodně **příjemnější** než procházka **hlučným kamenným** městem.“ „K městu přece taky patří **zelené** parky,“ namítl Pavel. „A vůbec – já mám zkrátka své město rád!“ A opravdu: sotva na **zpáteční** cestě zahlédl **známé** věže, potěšeně si pro sebe zamumlal: „Ahoj, moje město!“

- a) *Povězte, kde byste chtěli žít a proč.*
  - b) Určete **slovní druh** tučně vytištěných slov.
Přečtěte je dohromady s podstatnými jmény, ke kterým patří.
  - c) Co vyjadřují tučně vytištěná slova? Kterými otázkami se na ně ptáme?
  - d) Povězte, jak se zeptáte na následující modře vytištěná slova: **Pavlov** kamarád, **maminčino** kolo, **tatínkova** sestra.
Ke kterému slovnímu druhu tato slova patří?
  - e) První **přídavné** jméno z úvodního textu skloňujte spolu s podstatným jménem, k němuž patří.
  - f) Tučně vytištěná **přídavná** jména řekněte v 1. pádě čísla jednotného v rodě **mužském**, **ženském** a **středním**, např.: **hravý** – **hravá** – **hravé**.
Přečtěte ta, která mají ve všech rodech stejný tvar, např.: **cizí** – **cizí** – **cizí**.
  - g) U tučně vytištěných **přídavných** jmen v úvodním textu říkejte tři tvary, kterými vyjadříte větší a největší míru vlastnosti, např.: **zajímavý** – **zajímavější** – **nejzajímavější**.
U kterého **přídavného** jména z textu můžeme říct pouze jeden takový tvar?
2. Vypište z úvodního textu 5 **podstatných jmen** a přidejte k nim vhodná **přídavná** jména, např.: **ve městě** – **krásném**, **starobylém**, **blízkém**, **cizím**, **hlavním**, **malém**.
  3. K následujícím **přídavným** jménům řekněte tvary, kterými vyjadříte **větší** a **největší míru vlastnosti**, např.: **krásné** – **krásnější** – **nejkrásnější**.
teplé, **hezké**, **vzdálené**, **chutný**, **výrazná**, **odvážné**, **veselá**
  4. Odůvodněte pravopis vynechaných písmen a cvičení napište.

Toaletní m_dla voněl_. Čáp_ odletěl_ do teplých krajin. Děti si písničku velice oblíbil_. Moje nové l_že ten náraz nevydržel_. Přátelé nám pomohl_. Rodiče se na Marka už nezlobil_. Boty se mi cestou umazal_. Nedaleko ležel_ ml_nské kameny. Z vajíček se vyklubal_ kuřátka. Studenti pozoroval_ hvězdy. Edu bolel_ dva zub_. Hodiny odbil_ poledne.

1. NAŠE HOBBY

Můj starší bratr Matyáš sbírá minerál_. Všechny nález_ si pečlivě zapisuje. Mně ty výraz_ nic neříkají. Jednou jsem ho poprosil, aby mě vzal na tu geologickou výpravu, jak tomu říká, ale moc mě to nebavilo. Pozoroval jsem spíš barevné motýl_. Ti jsou rozhodně hezčí než horniny. A aspoň si neudělám mozol_, které má Matyáš od toho svého kladívka, a nehrozí mi úraz_ jako jemu. Jenom jednou jsem si vyrazil dva zub_.

- Vypravujte, jak se mohlo stát, že si vypravěč vyrazil zuby.
- Vyberte ze závorek, čím se zabývá věda zvaná **geologie**. (chováním lidí – jazyky – hospodářstvím – hudbou – stavbou a složením Země – českou literaturou)
- Doplněte vynechaná písmena a pravopis odůvodněte.
- Některá tučně vytištěná slova zkuste skloňovat a rozhodněte, zda jsou to slova ohebná, nebo neohebná. Pokračujte tak, že budete vylučovat jednotlivé druhy slov, které se skloňují:
  - Jsou to podstatná jména? ANO – NE
  - Jsou to přídavná jména? ANO – NE
  - Jsou to zájmena? ANO – NE
- Všimněte si tvarů **mě** – **mně**. Určete **pád** těchto dvou tvarů.

2. Doplnujte koncovky a odůvodňujte jejich pravopis.

- Kočky se stočil_ do klubíčka. Buky se zelenal_. Na vlhkých místech vyrostl_ houb_. Naše zavazadla zůstal_ zatím v autě. Pytle byl_ zcela naplněny. Závodníci už překonal_ všechny překážky.
- Po posledním tréninku mě bolel_ sval_ ještě dva dny. Povidla mi moc chutnal_. Pěnkav_ polekaně vzlétl_. Drozdi hnízdil_ poblíž lidských obydl_. Také kos_ si tam zvykl_. Vlaštovky létal_ vysoko.

3. Tučně vytištěná podstatná a přídavná jména nahraďte vhodnými zájmeny z nabídky.

Viděl jsem tam **Tomášovu** sestru. **Med** je do čaje nejlepší. Výborně mi poradila právě **Tereza**. **Společenské** boty nejsou vhodné na túru.

Nabídka: ona ■ takové ■ jeho ■ ten

4. Tučně vytištěná zájmena nahraďte vhodnými slovy z nabídky.

Oni mluví dokonale anglicky. **Takový** batoh se mi líbí. Markovi se do **toho** moc nechtělo. Stálo tam i **její** auto.

Nabídka: úklidu ■ Viktor a Bára ■ sousedčino ■ žlutý

1. ZÁVOD

Vrabec vyzval pštrosa k závodu na sto metrů. „Vítězem ale bude ten, kdo udělá **méně** kroků,“ dal si vrabec **jednu** podmínku. Pštrosovi to bylo k smíchu. Jeho dlouhému kroku se přece vrabčák nemůže vyrovnat! Páv jim odmávl ocasem start a **oba** závodníci vyrazili. Pštros byl samozřejmě v cíli **první**. „Udělal jsem jen **devadesát** kroků,“ smál se vrabci. „Ale král jsem já,“ smál se vrabec ještě víc. „Zapomněl jsi, pštrose, že já nedělám kroky, ale skoky!“

- Rozhodněte, které z následujících výroků **vyplývají** z úvodního textu.
  - Příběh vypravuje páv. ■ Pštros vyzval vrabce k závodu. ■ Vrabec pštrosa přechytračil. ■ Závodní trať byla dlouhá 100 metrů. ■ Pštros v průběhu závodu podváděl. ■ V příběhu se vyskytuje přímá řeč.
- Společně vysvětlete, co znamená, když se řekne:
  - Jí jako vrabec.** O tom si už štěbetají i **vrabci na střeše**. Lepší **vrabec v hrsti** než holub na střeše. Před problémy strká hlavu do písku **jako pštros**.
- Co vyjadřují tučně vytištěná slova v úvodním textu?
  - Vypište na tabuli ta, která **můžeme** zapsat číslicemi.
  - Vypište to, které číslici zapsat **nemůžeme**.
  - Jak tato slova nazýváme?
  - Slova, která vyjadřují počet, pořadí apod., jsou číslovky.**
  - Ty, které vyjadřují přesný počet – můžeme je zapsat číslicemi, jsou číslovky určité.**
  - Ty, které nevyjadřují přesný počet – nemůžeme je zapsat číslicemi, jsou číslovky neurčité.**
- Řikejte číslovky určité i neurčité, které odpovídají na následující otázky.
  - kolik?** ■ **kolikrát?** ■ **kolikrát?** ■ **kolikanásobný?**

2. Vyhledejte číslovky a některé písničky zazpívejte.

Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to, Janku, cos to sněd? Měla babka čtyři jabka a dědoušek jen dvě. Dej mi, babko, jedno jabko, budeme mít stejně... Sedm let jsem u vás sloužil a nic jste mi nedali, jenom jednu košiličku, a tu jste mi zas vzali... Když jsem já sloužil to první léto... Kdybys měla, má panenko, sto ovec... Já jsem z Kutné Hory koudelníkův syn, já mám v Praze tři domy...

3. Doplněte číslovky do hádanek a hádanky vyluštěte.

____ rohy, žádné nohy, jenom břicho veliké.

Jen ____ řada zubů, a přece dobře kousá.

Má klobouček, ____ nožičku, sedí si pěkně v mechu v lesíčku.

ANIŘEP

ALIP

ABUOH

4. Skloňujte slovní spojení pět rohlíků a dvojí metr.

1. LÍTACÍ POHÁDKA

„Nelítej **tady pořád**,“ říkala maminka Filipovi. Říkala mu to **dost často**, protože Filip opravdu chvíli neposedí. Ale **nedávno** když měl jmeniny a **ještě** pomohl uklidit garáž, pohladila ho, **hezky** se na něj usmála a **vlídně** řekla: „Tak **dneska** můžeš **trochu** létat.“ A klukovi **najednou** připadalo, že je vlastně **hrozně** dokonalý. „Ano, mami. Děkuju, mami,“ řekl a **poslušně** začal létat. **Jenom takhle** zamával rukama a vznesl se **nahoru** a **pak zase dolů**.

- a) Můžete si vymýšlet a ve vyprávění pokračovat.
b) Řekněte jinak: nelítej, jmeniny, hezky, vznesl se.
c) Které slovo je v úvodním textu užito v různých významech?
d) Z tučně vtištěných slov vypište na tabuli do sloupců ta, která odpovídají na otázky:
JAK? KDY? KDE? (KAM?)

2. Příslovce jsou slova, která vyjadřují různé **okolnosti dějů**. K slovesům řikejte vhodná příslovce, např.: *běhat – rychle, často, ráno, venku*. Slovní spojení užití ve větách.
vyletět, psát, číst, mluvit, jet, zatáčet, přijít

3. Většina příslovci je utvořena z přídavných jmen. K následujícím přídavným jménům doplňte příslovce. S příslovci pak tvořte věty. Z některých přídavných jmen je utvořeno více příslovci, např.: *chladný – chladno, chladně*.

obyčejný – <i>obyčejně</i>	statečný	barevný	ostrý
zelený	dlouhý	zářivý	čistý
veselý	český	široký	prostý

4. Společně odůvodněte pravopis. Cv. c) napište podle diktátu.

- a) Bl_ zko mohyl_ se pás_l_ dvě koby_l_. Na věži seděl_ holub_. Děvčata právě odeš_l_. Automobil_ jel_ ve dvou pruz_ch. Navštívil_ nás bratranc_i z Ostrav_. Dívky se rozesmál_. **Děti už uměl_** dobře plavat. Světla začal_ bl_kat.
- b) Pěšinky mezi pol_ už zarostl_. Na jaře strom_ rozkvetl_ a ptáci si stavěl_ hnízda. Mlhy zahálil_ celé okol_. Tramvaje v_stražně zvonil_. Letušky nabízeli_ občerstvení. Zv_řata se ukryl_ před bouřkou. Turisté obdivoval_ Prahu.
- c) V_těžové mával_ divákům. Některé kaps_ byl_ dřavé. Tomášov_ úplně doš_l_ slova. Moji rodiče kdysi bydlel_ v Příbram_. Zrcadla se dokonale leskl_. Mraky se roztrhal_ a v_kouklo sluníčko.

1. NÁVŠTĚVA U DETEKTIVA

Sherlock Holmes [šerlok holms] snídal **u** otevřeného okna. **Okolo** domu prozpěvovali ptáci. **Mezi** nimi rozeznal i zpěv špačka. **Z** luk, které obklopovaly farmu, valila se **do** pokoje svěží, příjemná vůně trav a květů. Starý detektiv ji lačně vdechoval. Dříve než dopil poslední šálek čaje, přišla návštěva. Pravda – **po** snídani není právě nejvhodnější čas **na** návštěvy; však to také nebyla návštěva **v** pravém slova smyslu, nýbrž jen dlouhovlasý mladík, který se přihnál ztřeštěně **na** bicyklu. Opřel kolo **o** zídku a zavolal přímo **do** okna: „Pane Holmesi, máte **k** nám hned přijít! Tatínek vás prosí,“ rozpomněl se aspoň dodatečně **na** zdvořilostní formuli...

- a) Vymyslete pokračování příběhu. Proč asi mladíkovi tatínek zve detektiva?
b) Ke kterému slovnímu druhu patří tučně vtištěná slova?
c) Přečtěte předložky: **neslabičné, jednoslabičné, dvojslabičnou, trojslabičnou**.
d) Skloňte slovo **okno**. Tam, kde je to možné, přidejte vhodnou předložku. V kterých pádech předložku přidat nemůžeme?
e) Přečtěte **předložky** a povězte, s kterými slovními druhy jsou spojeny.
Pojedeme k moři. Vstupujte po jednom. To je krmení **pro psa**. Spolehni se **na mě**. Míhl se **okolo nás** jako blesk. Byli tam všichni **kromě Nely**.

2. Rozhodněte, kdy jde o **předložku** a kdy o **předponu**. Slova i předložková spojení užití ve větách.

Předložky píšeme odděleně, je to samostatný slovní druh.
Předpony jsou částí slova, píšeme je dohromady se slovem.

(nad)běhl	(před)školou	(pod)kopcem	(od)ložila
(u)jela	(v)lese	(před)seda	(nad)námi
(od)města	(o)loupeme	(roz)dělím	(bez)tašky
(bez)cenná	(nad)hlavou	(od)díl	(mimo)cestu

3. Společně odůvodněte pravopis a cvičení b) napište podle diktátu.

- a) Z vlaku se vyhrnul_ turisté. Malé skupinky stoupal_ k hradu. Do kopce v_trvale šlapal_ i děti. Pepu trochu tlačil_ boty. Dvě děvčata si stěžoval_ na těžké batohy. Rodiče je povzbuzoval_. Za každou zatáčkou kluci volal_: „Už tam budeme!“
- b) Dívky si celou cestu povídal_. U hradní brány dva mladíci prodával_ l_stky. Náhle se ozval_ v_křiky jásotu. To dorazil_ i nejmenší cestovatelé. Děti nejvíc ocenil_ v_hlídku do celého kraje.

1. KDO VLASTNĚ VYHRÁL

Na jaře uspořádal turistický spolek pro naši školu závody v orientačním běhu. Orientace podle mapy nám dělala potíže, **protože** jsme se takové soutěže zúčastnili poprvé **a** chyběly nám zkušenosti. Měli jsme za úkol doputovat podle mapy k tajnému cíli. Pod kameny tam byla uschována odměna pro vítěze. Byl to věnec vuřtů na táborák. Tříčlenná hlídka naší třídy si vedla docela dobře. Nejhuř na tom bylo družstvo čtvrté cé. Ztratili dokonce mapu, **ale** nakonec byli přesto v cíli první. Byli ovšem v přesile, **neboť** čtvrtým členem jejich hlídky byl Petrův Azor **a** psí čich se ukázal být významnější **než** ztracená mapa.

- Společně vysvětlete pojmy: orientace podle mapy – orientační běh – orientační tabule – orientační bod v krajině.*
- Rozlišujte věty jednoduché a souvětí. Napište na tabuli **vzorce** souvětí.*
- Ke kterému slovnímu druhu patří tučně vytištěná slova?*

Zásobník informací:

- Větný celek tvořený **jednou větou** je **věta jednoduchá**.
Např.: *Nejhuř na tom bylo družstvo 4. C.*
  - Větný celek složený **ze dvou nebo více vět** je **souvětí**.
Např.: *Ztratili mapu, ale nakonec byli přesto v cíli první.*
Počet vět v souvětí poznáme obvykle podle počtu určitých slovesných tvarů.
  - Před spojovacími výrazy se píše zpravidla **čárka**, pouze před spojkami **a, i, nebo, ani** se čárka většinou nepíše.
Spojovacími výrazy mohou být:
    - spojky**, např.: *Doufám, že vás to bude bavit.*
    - zájmena**, např.: *Nevíš, co má Petr za lubem?*
    - příslovce**, např.: *Adéla mi vysvětlila, kudy mám jet.*
- Věty v souvětí, mezi nimiž není spojovací výraz, **oddělíme vždy čárkou**.

- Napište vzorec každého souvětí. Potom se snažte obsah souvětí vyjádřit jinými způsoby. Napište vzorce nových souvětí a porovnejte je s původními.*

Protože byla velmi horká noc, nemohli jsme ve stanu vedrem vydržet.

Protože V1, V2.

- Byla velmi horká noc, proto jsme nemohli ve stanu vedrem vydržet. V1, proto V2.*
- Nemohli jsme ve stanu vedrem vydržet, protože byla velmi horká noc. V1, protože V2.*

Když jsme se vraceli z výletu, zastihl nás liják.

Neměli jsme pláštěnky, proto jsme promokli až na kůži.

Běželi jsme domů, jelikož jsme se chtěli usušit.

Honzovo vyprávění bylo tak zábavné, že se nikomu nechtělo jít spát.

1. NOVÁK TO VĚDĚL

U vjezdu do dvora se objevilo auto. Řidič ukázal na objemný balík: „Pane Nováku, objednal jste si tohle?“ Pan Novák se ani neptal, co to je, protože věděl, že si nic neobjednal. „Už jsem objednal snad všechny Josefy Nováky. Kéž by lidé, když už si něco objednají, také napsali správně adresu!“ bědoval řidič. „A co v tom je?“ zeptal se zvědavě malý Pepíček Novák. „Hvězdářský dalekohled,“ odpověděl řidič. „Tak to je jasné,“ řekl pan Novák. „Vjed'te tamhle do té úzké uličky a hned na kraji bydlí Josef Novák – hvězdář.“

- Které údaje musí obsahovat adresa? Kdo je odesílatel a kdo je adresát?*
- Vyhledejte v úvodním textu a přečtěte větný celek, který začíná částicí **kéž**. Říkejte věty, které obsahují částice: **asi, prý, snad, ne, zejména**.*

- Přečtěte **určitá slovesa** a určete **počty vět** v souvětích. Doplňte vynechané **čárky**.*

Tereza zadělala na buchty protože je máme moc rádi. Těsto postavila na teplé místo aby dobře vykynulo. Asi za hodinu vykrájela malé kousky těsta a prsty je roztlačila na kolečka. Na ně dala povidla, mák nebo tvaroh. Míša jí při tom pomáhal ale já jsem se radši jenom dívala. Buchtičky kynuly na pekáči dokud trouba nebyla pořádně teplá. Za půl hodiny byly upečené ale jíst se nedaly protože byly horké. Na vychladlých buchtíčkách jsme si moc pochutnali.

- Ze závorek vyberte, co platí.*

- Zadělát na buchty znamená** (spálit buchty – dát do buchet náplň – připravit a vypracovat těsto).
- Text ve cv. 2 je** (vypravování o pečení buchet – recept na přípravu buchet).
- Tereza plnila buchty** (ořechy, mákem, tvarohem – tvarohem, mákem, povidly – tvarohem, džemem, mákem).
- Vypravěčka** (se do pečení buchet nezapojila – natírala buchty máslem).

- Ke každému vzorci přečtěte vhodné souvětí z textu.*

V1, ale V2, protože V3.

V1, ale V2.

V1, aby V2.

V1, protože V2.

V1, dokud V2.

V1 a V2.

- Společně odůvodněte pravopis a cvičení napište.*

Z mléka se v s_rárně pomocí ušlechtilé pl_sně vyrobil_ v_borné s_ry. S_ry zrál_ několik dnů nebo měs_ců ve zracích sklep_ch. Při v_robě s_rů s_raři úzkostlivě dbal_ na čistotu. Zákazníci si pak koupil_ s_rovou pochoutku.

1. JEDNOHO KRÁSNEHO DNE

Jednoho dne hráli tatínek a Fík na zahrádce partii dámy. Fík byl právě na tahu, když šli kolem plotu dva turisté. Měli krátké kalhoty a dlouhé chlupy na nohou. Vlasy jim vstávaly údivem, protože zrovinka zahlédli, jak Fík skáče. Ale neskáče radostí, nýbrž skáče figurkou. Turisté z toho byli celí paf. A když na ně ještě Fík udělal **haf**, upalovali pryč, až se za nimi hustě prášilo.

- a) Čeho jste se naposledy lekli vy? Vypravujte o tom.
b) Povězte, co vyjadřuje tučně vytištěné **citoslovce**.
c) Říkejte citoslovce, která vyjadřují: **překvapení (údiv)**, **bolest**, **radost**, **pokyny**, a pak ta, která napodobují **hlasy zvířat** nebo **zvuky**.

2. Přečtěte určitá slovesa a společně doplňte čárky v souvětích.

Medvědi vědí že v dutinách stromů žijí včely. Na jejich medu si rádi pochutnávají. Lidé se naučili chovat včely v úlech aby měli medu stále dostatek. Med má příjemnou chuť. Můžeme jím nejenom sladit ale má i léčivé účinky. Proto si ho dáváme do čaje když máme kašel.

- ① Vyhledejte v textu vždy 1 **podstatné jméno**:
a) vzoru **žena**   b) vzoru **stroj**   c) v 6. p. č. j.   d) v 6. p. č. mn.
② Přečtěte vždy 1 **sloveso**:
a) v infinitivu   b) v 1. os. č. mn. času přítomného   c) pětislabičné
③ Vyberte z textu:
a) slovo s předponou **na-**   c) synonymum k slovu **pořád**
b) přídavné jméno   d) slovo příbuzné se slovem **učebnice**

3. Odůvodněte pravopis a doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý**. Se slovními spojeními tvořte věty.

pod lipam_, svými křídla_, nad horam_, úzkými stezkam_, rozvodněnými řekam_, s přátel_, roztrhané sandál_, přicház_ podz_m, s novými lyžem_, vzácné nález_, stojí na hráz_ rybníka, panu učitel_

4. Do souvětí doplňte vhodné **spojovací výrazy** a vynechané **čárky**.

- a) Přišli jsme do pokoje _____ nás čekalo velké překvapení. V křesle seděla babička _____ nečekaně přijela na návštěvu. Maminka mě požádala _____ dával chvilku pozor na malého brášku _____ ona musí jít zavolat lékaři. Tatínek řekl _____ zítra pojedeme na výlet.
b) Ani nevíte _____ mám radost _____ u nás babička zůstane. Konečně jsem našel plavky _____ jsem tak dlouho hledal. Doma hrajeme občas všichni karty _____ dobře se při tom bavíme.

5. Do následujících souvětí doplňte vynechané čárky. Vyberte si 1 souvětí a vymyslete k němu krátký příběh.

Kdybych neuměla tak dobře plavat proud řeky by mě možná strhl.
Bude-li zítra hezky vyrazíme na Radhošť.
Protože celou noc pršelo natekla nám voda do sklepa.
Aby mi nebylo zima začal jsem poskakovat.
Nebudu asi týden cvičit protože jsem si na výletě poranila koleno.
V červenci nebudeme doma budeme stanovat na Seči.
Hanka se usmívala přestože byla po celém dni opravdu unavená.
Jozífek našel krásný hříbek ale vzápětí na něj šlápl.
Když jsem šel ze školy potkal jsem Davida.

6. Dokončete přísloví a společně vysvětlete jejich význam.

- Komu se nelení, ...   • Komu není rady, ...   • Co můžeš udělat dnes, ...
• Jak si kdo ustele, ...   • Kolik řečí umíš, ...

1. ŽELEZNIČÁŘSKÁ RODINA

Viktorův děda pracoval jako výpravčí vlaků. Maminka prodává jízdenky. Pradědeček už dávno odešel do výslužby. Jeho pracovištěm bývala výtopna. Viktorovi se ten výraz zdál podivný. Děda mu vysvětlil, že ve výtopnách se vytápěly parní lokomotivy. Strýc je strojvedoucí. Teta si vybrala povolání průvodčí. Jen Viktorův bratranec Vojta se vyučil malířem pokojů. Ale třeba jednou Vojta vymaluje nádraží.

- a) Co je nástupiště vlaku? Co dělá průvodčí? Co jsou závory a k čemu na železnici slouží?
b) Z úvodního textu vyberte slova s předponou **vy-/vý-**. Jak je píšeme?
c) Přečtěte **souvětí**.
d) Doplňte přirovnání:
Vlak jede jako _____. Na nástupišti bylo lidí jako _____.
Vagóny byly čisté jako _____. Průvodčí měla oči jako _____.

2. Doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý** a **čárky** do souvětí. Pravopis společně odůvodňujte.

Při oslavě Dne dětí b_lo na školním hřišti veselo. Konal_ se závody v běhu v pytl_ch a s vejci v košíku. Na jednom konci děti lovil_ na udičku pap_rové rybky a na druhém se m_čem trefovaly do pus_ velkého šaška. Někteří žáci soutěžil_ o nejlepší taneční skupinu škol_. Když se porotci radil_ která skupina v_hraje, zvedl se v_tr sebral diplom a odnesl ho k nohám nejmladších účastníků. A tak b_lo rozhodnuto.

3. Do neúplných vět doplňte vhodná slovesa z nabídky ve tvaru příčestí minulého.
Na volném prostranství v okolí stadionu _____ auta fanoušků.
Ramena zoufalé školačky _____ pláčem. Obě zchátralá zábradlí _____.
Semínka pampelišky _____ po louce. Děvčata _____ na schovávanou.
Vesla _____ v loďce.

Nabídka sloves: hrát si, ležet, otřásat se, parkovat, zřítit se, rozletět se

Rozhodněte: Všechny podměty ve cv. 3 jsou v rodě (mužském životném – mužském neživotném – ženském – středním) v čísle (jednotném – množném).

Proto v koncovce příčestí minulého píšeme (měkké **i** – tvrdé **y** – písmeno **a**).

4. Napište podle diktátu. Při společné kontrole diktát sami opravujte.

Z domu vyběhl_ tři dívky. Provaz_ se přetrhal_. Klubka se rozkutálel_. Léky mi hned pomohl_. Všechny televize přinášel_ reportáž z vesmírného letu. Rodiče na nás čekali_ v šatně.

5. Společně odůvodněte **pravopis** vynechaných **i/í** – **y/ý** a doplňte také **čárky** do souvětí.

- a) Kluci šl_ k zubaři. Chceš-li m_t ve skříni pořádek musí m_t každá věc své m_sto. Bl_skalo se a hrom_ bil_. Zavřl_ okno aby dovnitř nenapršelo. Kdo se bojí nesm_ do lesa.
- b) Já nev_m co m_ chtěl Petr říct. Omyl_ se dal_ snadno napravit. Kluci se velmi snažil_. Sýry lákal_ zákazníky pěknými obal_. Včera rozkvetl_ petrkl_če.

6. JAZYKOVÝ ROZHOVOR S OTCEM

„Otče, skloňuješ se podle vzoru muž?“

„Co je to za otázku?“

„No – je mi to divné: Na mrože pátým pádem voláme mroži, na koně voláme koni – ale otec má pátý pád otče!“

„Zeptej se na to pana učitele a procvičuj si zatím jiná slova. Třeba cvičitel. Jak voláte na cvičitele?“

„Pane Vonásek!“

Otec se zoufale chytil za hlavu.

- a) Pokuste se vysvětlit, proč byl tatínek na konci rozhovoru mírně zoufalý.
- b) Vyberte z textu všechna podstatná jména, která se skloňují podle vzoru **muž**.
- c) Zdramatizujte rozhovor ve dvojicích. Můžete ho i rozšířit. Používejte gesta a mimiku.

1. RODY Z VODY

Řeka Úpa? Kam se hrabe!

Nebo třeba Ploučnice.

U nás teče řeka Labe –

ta má vody nejvíce!

Kluk od Úpy úpí vzteky:

„Proč je delší Cidlina?“

Labe zná i jiné řeky

(v Ústí ústí Bílina).

Vodák Slávek přednost dává

těm, po kterých putuje.

Líbí se mu – marná sláva –

Orlice i Metuje.

- a) Přečtěte jméno řeky, do níž se ty zbývající jmenované v básničce vlévají.

- b) Určete slovní druhy tučně vytištěných slov:
kluk od Úpy úpí vzteky – v Ústí ústí Bílina.

- c) Přečtěte rýmy k slovům: hrabe – nejvíce – vzteky – sláva – Metuje.

2. Společně odůvodněte pravopis a pak samostatně doplňte vynechaná **i/í** – **y/ý**.

B_l jeden krtek a ten měl tři dlouhé chodb_. Nebo jich b_lo pět?

No – zkrátka několik. Celkem spokojeně si v nich žil, až jednoho dne najednou šplouch! Záplav_ zvedl_ hladinu řeky a voda vnikla až do krtčího pel_šku. „Nu což,“ řekl si ten krtek, „v učebnicích se přece p_še, že krtek um_ plavat.“ Rychle přeplaval řeku a na druhém břehu si zbudoval obydl_ o pár metrů v_š. Teď ať si voda dole kl_dně šplouchá.

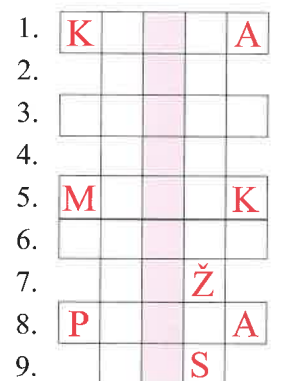
- a) Přečtěte všechna souvětí k vzorci: **V1 a V2**.

- b) Řekněte slova **protikladná** k slovům **dlouhé, rychle a výš**.

- c) Slova **záplavy, zbudoval a šplouchá** nahraďte slovy **podobného významu**.

3. Vyluštěte křížovku.

- Chytrý pták podobný vráně
- Od slova **výr** se liší jedním písmenem, na jeho vzniku se podílí vítr nebo voda
- Pátý den v týdnu
- Zvíře – věrný přítel člověka
- Věž, která vysílá světelné signály pro lodě
- K hraní stolního tenisu je třeba stůl, míček a...
- Jiným slovem **také**
- Skojek chleba
- Část obličej

OBSAH

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

OPAKOVÁNÍ	3
Věta - souvětí	3
Významy slov.....	4
Slova s citovým zabarvením, slova spisovná a nespisovná	8
Slovní druhy	9
Slabika - hláska - písmeno - abeceda	12
STAVBA SLOVA	16
Předpony od-, nad-, pod-, před- a tvarově stejné předložky.....	18
Předpony vz-, roz-, bez- a předložka bez	19
Předpony ob-, v-, vy-/vý-	21
VYJMENOVANÁ SLOVA	25
Slova s y/ý po b	25
Slova s y/ý po l	28
Slova s y/ý po m	31
Slova s y/ý po p	36
Slova s y/ý po s	39
Slova s y/ý po v	42
Slova s y/ý po z	44
Procvičování.....	46
SLOVNÍ DRUHY	47
SLOVESA	49
Opakování	49
Infinitiv	50
Slovesa zvrtná	53
Jednoduché a složené tvary sloves	54
Časování sloves	55
Čas přítomný	55
Čas budoucí	59
Čas minulý	60
Procvičování	62
PODSTATNÁ JMÉNA.....	64
Opakování	64
Skloňování podstatných jmen rodu středního	66
Vzor město	66
Vzor moře	70
Vzor kuře	72
Vzor stavení	76
Procvičování	78
Skloňování podstatných jmen rodu ženského	79
Vzor žena	80

Vzor růže	84
Vzor píseň	87
Vzor kost	91
Procvičování	92
Skloňování podstatných jmen rodu mužského	95
Vzor pán	96
Vzor hrad	100
Vzor muž	104
Vzor stroj	108
Procvičování	111
STAVBA VĚTY JEDNODUCHÉ	115
Základní skladební dvojice	115
Shoda přísudku s podmětem	118
Podmět rodu středního	119
Podmět rodu ženského	120
Podmět rodu mužského	122
Procvičování	123
SOUVĚTÍ	127
ZÁVĚREČNÉ OPAKOVÁNÍ	133

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Nevšední zážitek (Vypravování)	7
Pravdivá příhoda z Trpaslicka (Členění textu)	15
Píšeme babičce (Adresa)	24
Umíte pozorovat? (Popis osoby)	33
Třezalka tečkovaná (Popis věci a děje)	41
Nehoda (Vypravování podle obrázkové osnovy)	52
Herbář (Popis pracovního postupu)	58
Rozhovor (Telefonický rozhovor)	69
Pozvánka, plakát (Oznámení)	75
Hodně štěstí, zdraví (Blahopřání, pozvánka)	83
E-mail	90
Psí vycházka (Obohacování textu)	103
Slohový úkol (Příhoda - povídka)	114
Elektronická komunikace - Inzerát	126
Zelená veverka (Slohová pravidla)	132

Záznam o použití učebnice			
ŠKOLNÍ ROK	JMÉNO ŽÁKA/ŽÁKYNĚ	STAV UČEBNICE	

Rudolf Čechura,
Mgr. Miroslava Horáčková,
Hana Staudková

ČESKÝ JAZYK
pro 4. ročník

*Schválilo MŠMT č. j. MSMT-18873/2024-3 dne 12. 12. 2024 k zařazení
do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic
pro vzdělávací obor Český jazyk a literatura s dobou platnosti šest let.*

Odborná spolupráce: PhDr. Ivana Svobodová, Mgr. Miroslav Špika
Ilustrace: Drahomíra Dvořáková

Fotografie na str. 83: © Profimedia®

Odpovědná redaktorka: Denisa Bezděková

Technická redaktorka: Irena Ausbergerová

Recenze: PhDr. Helena Kneselová, CSc.,

doc. PhDr. Naděžda Kvítková, CSc., Mgr. Pavel Tyrychtr,
prof. PaedDr. Radka Wildová, CSc.

Vydalo Nakladatelství ALTER, s. r. o., Všeň

Kontaktní adresa: Nad Pahorkem 403/24, 141 00 Praha 4

Tel.: 272 760 329

www.alter.cz; alter@alter.cz

Vydání šesté, kód 092772

Sazba: DTP ALTER

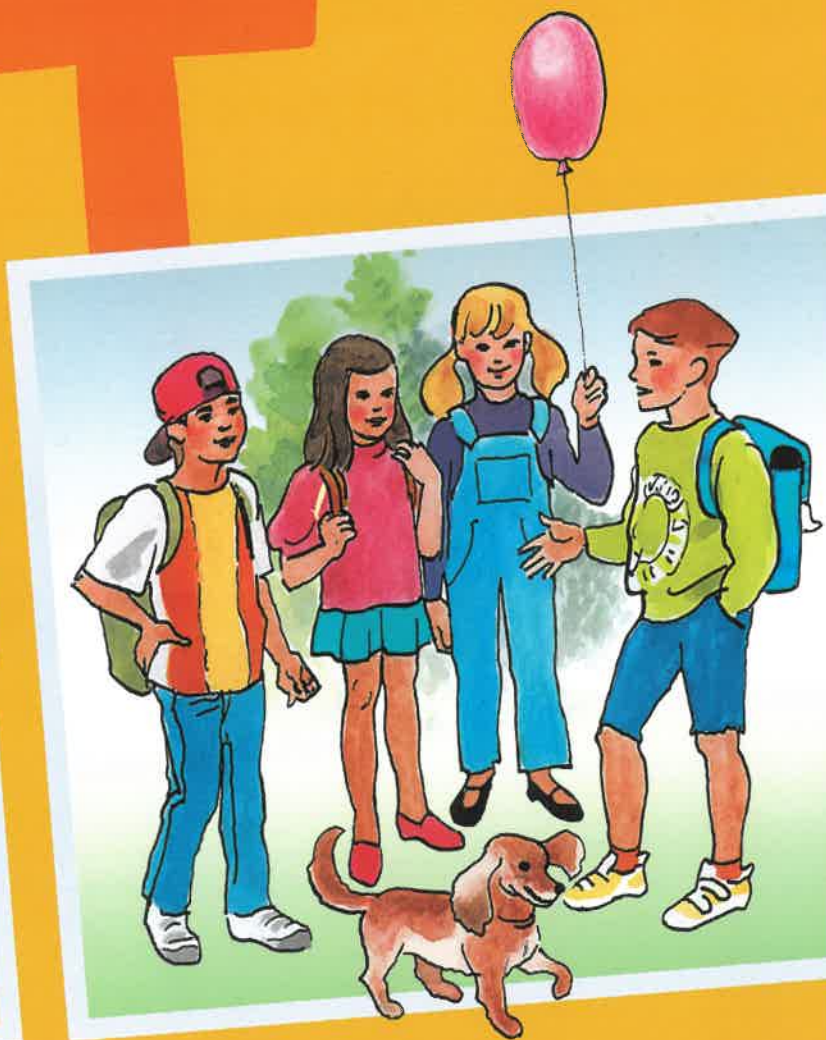
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

ISBN 978-80-7245-419-8

ALTER, 2025

Český jazyk

Český jazyk 4

9 788072 454198

ALTER

ALTER